

A
TÖRTÉNELEMÉRETTSÉGI
NAGYKÖNYVE

I.

Javítási és értékelési útmutató

Budapest, 2016.

1.

B, E, F

2.

a) A(z első jeruzsálemi) szentély / templom felépítése / Salamon templomépítése

b) A (második jeruzsálemi) szentély / templom lerombolása / zsidó háború

c) Dávid királysága / Izrael és Júdea egyesítése / a zsidó állam fénykora

d) Mózes megkapja a kőtáblákat / a tízparancsolatot / a törvényeket / A szövetségkötés Izrael népével

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók.)

3.

a)

Meghatározás	Forrásrészlet betűjele
Az ember minden szava legyen egyértelmű és igaz.	B
Nem csak a helytelen tettek, de az azokhoz vezető gondolatok és érzelmek is bűnnek számítanak.	A
A kegyes cselekedetek csak az Istenre és az azt elvégző emberre tartoznak, nem a nyilvánosságra.	D
Az erőszakot az sem teszi jogossá, ha erőszak váltja ki.	C
Meg kell bocsátanunk embertársainknak, ha azt szeretnénk, hogy Isten nekünk is megbocsásson.	F

b) 2.

c) 2.

d) 2.

4.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az athéni demokrácia fő jellemzőit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a demokrácia virágkora a Kr. e. V. századra tehető, és megállapításai Athénra vonatkoznak.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. demokrácia, nép / démosz, népgyűlés, esküdtbírótság / sztratégosz.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Periklész különböző juttatásokat biztosított a nép számára, háttérbe szorította az Areioszpagoszt), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Periklész sztratégoszként irányította az államot, a szegényebb rétegekre támaszkodva biztosította hatalmát, a juttatások tették lehetővé a szegényebbek részvételét a közéletben, az Areioszpagosz bírói jogkörét az esküdtbírótság vette át).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a demokrácia népuralmat jelent, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. politikai jogokat biztosított a démosz tagjai – földművesek, kézművesek, kereskedők – számára, csak a népesség kisebbségét alkotó athéni polgárok számára biztosított politikai jogokat, a polgárok a népgyűlésben közvetlenül gyakorolhatták jogaikat).	0–3
	E2 Rögzíti a népgyűlés valamely feladatát (pl. törvényhozás, tisztségviselők sorsolása / választása, cserépszavazás lebonyolítása), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a törvényjavaslatokat az ötszázak tanácsa készítette elő, a sorsolás biztosította a tisztségviselés lehetőségét bármelyik polgár számára, a gyakorlati tudást igénylő tisztségekre / a sztratégoszi tisztségekre választották a polgárokat, a száműzéssel eredetileg az egyeduralom kialakulását akarták megakadályozni, a száműzés a politikai vetélytársak eltávolításának eszközévé vált).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

5.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a zsidó vallás jellemzőit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a zsidó vallás az ókori Palesztina / Kánaán területén alakult ki / központja Jeruzsálem volt és említi a zsidó vallás kialakulásának valamely időbeli elemét (pl. Kr. e. X. század – a zsidó állam fénykora, Kr. e. VI. század – a babiloni fogság).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. zsidó vallás, egyistenhit, Ószövetség/ héber Biblia, tízparancsolat / kiválasztás / szövetség.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a szöveg lényegét (pl. Isten sajátjának tekinteti a zsidóságot, múltbeli segítségre hivatkozik, jövőbeli jutalmat ígér), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a kiválasztottság feladatokkal és jutalommal jár, előzménye a páttriárkák története, a szövetségekötés Mózes idején történt, legfőbb eleme a tízparancsolat).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a zsidó vallás egyistenhívő, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Isten a világ teremtője / mindenható, az egyistenhit történeti fejlődés eredménye / a babiloni fogság idején alakul	0–3

	ki).	
	E2 Rögzíti, hogy a zsidó vallás szent irata az Ószövetség / a héber Biblia, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. legszentebb része Mózes öt könyve, a kánon hosszú történelmi fejlődés eredményeként alakult ki, a kereszténységnek is szent irata).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

6.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Szentháromság személyeit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a kereszténység az időszámításunk kezdete körül, Palesztinában alakult ki / korai központja Jeruzsálem volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. kereszténység, egyistenhit, apostol, Szentháromság	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelv-helyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a szöveg lényegét (pl. a Szentlélek segítségével az apostolok különböző nyelveken kezdenek prédikálni, pünkösdkor a Szentlélek kiáradt Jézus tanítványaira), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Isten a Szentlelken keresztül szól az emberekhez / nyilvánítja ki szeretetét, a Szentlélek a Szentháromság harmadik személye, egylényegű az Atyával és a Fiúval).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a teremtető Isten az Atya, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megfeleltethető a zsidó vallás Istenének, a másik két isteni személy tőle származik).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Jézus a Fiú, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. emberi alakot öltött / valós történelmi személy is, rajta keresztül érhető el a megváltás / ő a világ Megváltója, az Atya szülötte, de nem teremtménye).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

7.

a) A, E

b) (első) triumvirátus

c) Kr. e. 44

d) Caesar nyíltan / a hagyományokat megsértve uralkodott, míg Octavianus leplezte egyeduralmát / nem folytonosan viselte címeit. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható, amennyiben összeveti a két módszert és reflektál a forrás szövegére.)

e) Bevezették a szökőévet. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

8.

Forrás betűjele	a)	b)	c)	d)
Civilizáció sorszáma a térképen	4.	1.	2.	4.

e) Konfuciusz (Elfogadható még: Kung-ce, Kung Fu-ce)

f) Kína

9.

Szövegrész betűjele	a)	b)	c)	d)	e)
Kép sorszáma	2.	1.	3.	6.	4.
Az isten neve (segítségül)	Poszeidón	Zeusz	Hermész (Hermeiász)	Héphaisztosz	Árész

f) Olümposz

10.

a) A hadsereg gyors mozgását tette lehetővé.

b) Győzelmi játékokat / gladiátorviadalokat rendeztek itt.

c) A győztes háborúk / hadvezérek emlékét örökítették meg.

d) A birodalom / Britannia határát védte.

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatóak, ill. más helyes válasz is elfogadható, amely az építményeket a hódító háborúkkal hozza összefüggésbe.)

11.

Platón				Arisztotelész			
C	E	I	J	B	F	G	K

12.

a) niceai zsinat

b) Kr. e. 325

c) Trónviszály / A birodalom egységének helyreállítása (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

d) Vallásszabadság a keresztényeknek / milánói ediktum

e) Kr. e. 313

f) Krisztus természete / isteni mivolta / Szentháromság tana (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

13.

a)

Tisztség	Forrásrészlet betűjele
consul	D
dictator	E
néptribunus	F
princeps	B
triumvir	A

b) Pannónia / Egyiptom (Más helyes válasz is elfogadható.)

c) Caesar

d) Kr. e. 44

e)

Alátámasztás: Nem folyamatosan / nem egyszerre viselte a köztársasági tisztségeket. / Csak köztársasági tisztségeket viselt.

Cáfolat: (A megengedett egy évvel szemben) sokszor viselte a köztársasági tisztségeket.

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, ill. más helyes válasz is elfogadható, amennyiben alátámasztja az állítást.)

f) A polgárháborúk / háborúk lezárása után leszerelte a hadsereg egy részét. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

14.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Caesar uralmának azon elemeit mutatja be, melyek a köztársaság válságának megoldásához kapcsolódnak. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy Caesart Kr. e. 44-ben gyilkolták meg, és utal a téma valamely térbeli elemére (pl. Róma a birodalom központja, jelentős provinciák: pl. Gallia, Hispánia, a birodalom a Földközi-tenger medencéjében terült el).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. senatus, dictator, légió, provincia.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy Caesar több provincia lakóinak római polgárjogot adományozott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezek régebbi, romanizált vagy művelt, görög provinciák voltak, előtte csak Róma / Itália lakói rendelkeztek római polgárjoggal, a polgárjog számos előnnyel járt: pl. tisztségviselés, katonáskodás, vagyonszerzés).	0–3
	F2 Rögzíti a második szöveg valamely lényegi elemét (pl. ingyen gabonát oszt Róma népének, veteránjait a provinciákban telepíti le), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. néppártiként támogatta a római proletárokat, ezzel csökkentette a római proletariátus	0–3

	létszámát, ez is hozzájárult a birodalom romanizációjához).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Caesar (örökös) dictator volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez ellenkezett a római hagyományokkal, Sulla is évekig volt dictator, ez biztosította teljhatalmát, emiatt zsarnoksággal vádolták / meggyilkolták, teljhatalma megoldást kínált a köztársaság politikai válságára / előkészítette a császárkort).	0–3
	E2 Rögzíti Caesar valamely más lényegi intézkedését vagy uralmának jellemzőjét (pl. a senatus létszámát megemelte, aranypénzt veretett), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. meg akarta törni az optimaták hatalmát, gyengítette a köztársasági intézményrendszert, lehetővé tette a birodalmi méretű kereskedelmet).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

15.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Octavianus hatalomra jutását mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy az actiumi csata Kr. e. 31-ben zajlott, és rögzít még egyet a téma fontos eseményei közül évszámmal (pl. Caesar halála Kr. e. 44-ban, a második triumvirátus létrehozása Kr. e. 43-ban, Caesar gyilkosainak legyőzése Kr. e. 42-ben), illetve utal a téma valamely térbeli elemére (pl. Róma a birodalom központja, Kleopátra Egyiptom uralkodója, actiumi csata).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. polgárháború, triumvirátus, principatus, légión / provincia.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti az első szöveg valamely lényegi elemét (pl. Brutus „köztársaság-párti” származása, Brutus Caesar híve, Caesar uralmát monarchiának minősítették), és megállapítja ennek összefüggését Caesar meggyilkolásával.	0–3
	F2 Rögzíti, hogy Octavianus látszólag lemond a hatalomról, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. tanult Caesar hibájából, egyeduralmát köztársasági formákkal leplezte, ezt az uralmi formát nevezik principatusnak).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a második triumvirátus létrejöttét, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. további tagjai Antonius és Lepidus voltak, céljuk Caesar halálának megbosszulása volt, legyőzték Brutust és társait).	0–3
	E2 Rögzíti Octavianus és Antonius konfliktusát és annak kimenetelét, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Antonius és Octavianus előzőleg két részre osztotta a birodalmat, Antonius és Kleopátra kapcsolata, Egyiptom meghódítása, ezzel lezárult a polgárháborúk kora).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

16.

- a) hűbéres / vazallus
- b) hűbérúr / senior / dominus
- c) Lovagi / páncélos / nehézlovas hadviselés kialakulása. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
- d) A jobbágyságba való lesüllyedés. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

17.

- a) 2.
- b) 6.
- c) 5.
- d) 3.

18.

- a) zsidó (nép/vallás)
- b) kereszténység
- c) Mekka
- d) Mohamed
- e) Korán

19.

- a) magas / vékony falak
nagy ablakok
csúcsívek *(A háromból bármelyik kettő elfogadható bármilyen sorrendben.)*
- b) perspektíva / a térbeliség ábrázolása a síkban
- c) Nem vallási / bibliai témát ábrázol. / Görög filozófusokat ábrázol.
(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók.)

20.

- a) (római) katolikus
- b) ortodox / görögkeleti
- c) latin
- d) görög
- e) Keletrómai / Bizánci Birodalom
- f) a rómainak
- g) 2., 3.

21.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az ezredforduló körüli jobbágysági jogi helyzetét mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a tárgyalt időszak az ezredforduló környékére tehető, és a vizsgált jelenségek Nyugat-Európára jellemzőek.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. jobbágy, robot, majorság, uradalom.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a szöveg valamely lényegi elemét (pl. a parasztek "önként" lemondtak szabadságukról / szolgai állapotba kerültek, a földesúr bíraskodhatott jobbágyságai felett), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a jobbágyság személyes függést is jelentett, ez összefüggött a hűbéri állam sajátosságaival / a hatalom szétaprózódásával, a jobbágyság nem csak gazdasági kapcsolat volt).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a jobbágy jobbágytelekkel rendelkezett, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezt csak használatra kapta, ez alapján rótták ki szolgáltatásait, részei: belső telek, szántó, közös területek használati joga).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a jobbágy terményhányaddal és robottal tartozott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a robotot a majorságban teljesítette, a terményhányadot később pénzjáradék váltotta, a földesúr egyéb szolgáltatásokat / ajándékokat is követelhetett).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

22.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az iszlám vallás fő tanításait mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy az iszlám vallás az Arab-félszigeten / Mekkában alakult ki, és hogy 622-ben hagyta el Mohamed Mekkát / volt Mohamed „futása”.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. egyistenhit / mono-teizmus, Allah, iszlám, Korán.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti, hogy az iszlám tanítása szerint Allah az egyetlen isten, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Allah öröktől fogva létező / mindenható / a világ teremtője, a vallás szigorúan monoteista / egyisten-hitű, az iszlám tagadja a Szentháromságot).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti az iszlám vallás legfontosabb tanításai / pillérei közül legalább hármat (pl. Mohamed a vallás megalapítója / próféta, naponta öt ima, alamizsnaosztás a szegényeknek, böjt, mekkai zarándoklat), és ezekkel kapcsolatban lényegi megállapításokat tesz (pl. Mohamed valamely életeseménye, az iszlám elismeri a zsidó és a keresztény vallás egyes alakjait prófétaként, az ima iránya Mekka, az istentisztelet helye a mecset, rituális tisztálkodás előzi meg, külön végzik a férfiak és külön a nők, az alamizsnát kiválthatja az egyházi adó, készpénzben vagy természetben szedik be, a böjt ideje a Ramadán hónap, napfelkeltétől napnyugtáig tart, a zarándoklat célpontja a Kába-kő, minden hívőnek életében legalább egyszer teljesítenie kell).	0–3
	E2 Rögzíti az iszlám vallás (a fentiekén kívüli) valamely életviteli szabályát (pl. a serteshús / a bor / az alkohol fogyasztásának tilalma, többnejűség, a nők hosszú ruha / kendő viselése), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a muszlim életvitel alapját a Koránban leírtak képezik, a vallási előírások egyszerűek / az egyszerű emberek számára is követhetőek, a nők kevesebb joggal rendelkeznek, mint a férfiak).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

23.

a) A szászok megtérítése. vagy A kereszténység terjesztése. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

b) Az antik kultúra újjáélesztése. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

c) Császárrá koronázása. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható, de a „koronázás” önmagában nem elegendő.)

d) 800

e) Bizánc(i Birodalom / Császárság)

f) 3.

24.

a) mezőgazdasági / fizikai munka

b) hittérítés / misszió

c) könyvmásolás

d) oktatás

e) Visszatérést jelentett a krisztusi szegénységhez.

f) A domonkosok működtették az inkvizíciót.

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók.)

25.

Parlament	Lordok Háza	A	C
	Közösségek Háza	E	J
Általános rendi gyűlés	Első rend (papság)	F	
	Második rend (nemesség)	G	I
	Harmadik rend	B	

26.

a)

A forrás betűjele	A csata évszáma	A csata helyszíne (település)	A csata helyszínének sorszáma
A)	1453	Konstantinápoly	5.
B)	1456	Nándorfehérvár	1.

b) hűbéres államok / területek (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

27.

a)

A forrás betűjele	A forráshoz kapcsolható személy neve
A)	Mohamed (próféta)
B)	Justinianus
C)	Gutenberg
D)	Aquinói Szent Tamás

b)

Időszak	A forrás(ok) betűjele
1. Kora középkor (az ezredfordulóig)	A, B
2. A középkor virágkora (XI-XIII. század)	D
3. Késő középkor (XIV-XV. század)	C

28.

a)

A céh feladata	Pontok sorszámai	
A termék minőségének biztosítása	12.	35.
A kínálat korlátozása	24.	31.
Kiemelt vevőkör számára készített különleges minőségű termék előállításának biztosítása	1.	13.

(Az egy sorban szereplő sorszárok sorrendje felcserélhető.)

b) A(z) **V–VI / VII–VIII. / X–XI.** század fordulóján bekövetkezett **mezőgazdasági / ipari / kulturális** fellendülés következtében a népesség megnövekedett. Újra különvált az ipari és mezőgazdasági termelés, újjáalakultak a(z) **céhek / uradalmak / városok**. A kézműipar **technikai eszköztára / energiaellátottsága / piaca** továbbra is meglehetősen szűk volt, ezért a kézművesek igyekeztek a termelést korlátozni, ennek érdekében **utcánként / családonként / szakmánként** létrehozták érdekvédelmi szervezeteiket, a céheket. A céhek legfontosabb dokumentuma a **cégér / céhszabályzat / mesterlevél**, amely meghatározta a tagok kötelességeit és jogait, és feljogosította a céhet a nyilvános tevékenységre.

c)

1. A céhekben kevés / korlátozott számú munkavégző dolgozott.
2. A céhekben kézi szerszámokkal dolgoztak.
3. A céhes kézművesek maguk árusították termékeiket.

(A helyes válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatóak.)

d) Rendkívüli módon szabályozták az iparendély kiadását. vagy Az iparos nem hozhatott önálló döntéseket (pl. a felhasznált nyersanyagokkal, az alkalmazott technológiával a munkaerőgazdálkodással, a munkamegosztás rendjével, a piaci értékesítéssel stb. kapcsolatban).
(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

29.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a frank uralkodóknak a pápákhoz fűződő kapcsolatát mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy Nagy Károly császárrá koronázására 800-ban került sor, és említi a téma valamely térbeli összefüggését (pl. a Pápai Állam Közép-Itáliában jött létre, a longobárdok Észak-Itáliát tartották uralmuk alatt, a császári koronázásra Rómában került sor).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. király, császár, egyház, pápa.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás lényegét (Kis Pippin pápai jóváhagyással lett király), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. korábban udvarnagyként / majordomusként irányította az államot, az utolsó Meroving uralkodót taszította le a trónról, ezzel vette	0–3

	kezdetét a Karolingok uralkodása, a pápai jóváhagyás az uralkodói hatalom isteni eredetének hangsúlyozását jelentette).	
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Nagy Károly megvédte a pápát a longobárdokkal szemben, legyőzte a longobárdokat), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a longobárdok elleni háborút Kis Pippin kezdte, a Frank Birodalom az Egyházi Állam közvetlen szomszédja lett, a frank uralkodók az egyház védelmezőjeként léptek fel).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Kis Pippin létrehozta az Egyházi / Pápai Államot, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ezzel világi hatalmat is biztosított a pápák számára, ennek előzménye a longobárdok elleni háború volt, a frank uralkodók az egyház védelmezőjeként léptek fel, a frank uralkodók a pápák szövetségesei voltak, a frankok a kereszténység felvételekor elfogadták a pápa egyházfőségét / a római egyház hitelveit).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Nagy Károlyt a pápa koronázta császárrá, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Nagy Károly hódításai hozzájárultak a nyugati kereszténység / a pápai hatalom térnyeréséhez, a pápai jóváhagyás az uralkodói hatalom isteni eredetének hangsúlyozását jelentette, Nagy Károly az egyházra támaszkodva kormányozta birodalmát).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

30.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a szultáni hatalom összetevőit mutatja be az Oszmán Birodalom virágkorában. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy az Oszmán Birodalom a XVI. században élte virágkorát, és tesz egy megállapítást térbeli kiterjedésére vonatkozóan (pl. Ázsiában, Európában /és Afrikában/ is hódítottak, meghódították a Földközi-tenger keleti /és a Fekete-tenger/ partvidékét).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. szultán / kalifa, hadsereg, birtok, despotizmus /despotikus hatalom.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a szultáni jövedelmek gyors növekedését, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a növekedés elsősorban a hódításokkal magyarázható, a jövedelem nagy	0–3

	részét adók és vámok adták, ez tette lehetővé az erős állandó hadsereg fenntartását, ez felülmúlta a korabeli európai uralkodók jövedelmeit).	
	F2 Rögzíti a gyermekadó intézményét, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a gyermekeket a szultánhoz hűséges / iszlám vallású katonákká nevelték át, a janicsárok fegyelmezett / jól kiképzett / jól felszerelt zsoldossereget alkottak, a meghódított területek biztosították az utánpótlást az állandó hadsereg számára).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a szultán vallási vezető (kalifa) is volt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ez despotikus hatalmat biztosított számára, növelte tekintélyét, birodalmában iszlám vallási törvények voltak érvényben).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy minden föld a szultán tulajdona volt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. nagy részét szétszították a szpáhik közt a katonai szolgálat fejében, egy része közvetlenül a szultáni kincstár kezelésében maradt, ez eltért az európai hűbéri rendszertől, állandó hódításokkal tudták biztosítani a rendszer fenntartását).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

31.

Esemény	Óshaza betűjele
Ezt a területet később Nagy vagy Régi Magyarországnak is nevezték.	B
A hagyomány szerint itt kötötték a magyar törzsfők a vérszerződést.	D
Feltételezhetően itt váltak szét a finnugor nyelvet beszélő csoportok.	A
Itt éltek a magyar törzsek a Kazár Birodalom fennhatósága alatt.	C

32.

Állítás	Forrás sorszáma
a) A király megengedte a szabad végrendelkezést.	3.
b) A büntetés mértéke a társadalmi helyzettől is függött.	1.
c) A királyi földön élők a királyhoz fordulhattak jogorvoslatért.	6.
d) A büntetés mértéke az életkortól is függött.	5.
e) István törvényeiben még mindig használják a talio-elvet (az azonos megtorlás elvét) a büntetések között.	4.

33.

- a)** Ki legyen a magyar uralkodó? (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)
- b)** Kihalt az Árpád-ház. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)
- c)** 1301
- d)** I. Károly (Róbert)

34.

a)

Kép betűjele	A	B	C	D
Forrásrészlet sorszáma	4.	3.	5.	1.

b) tized, (föld)adomány (*A válaszok fordított sorrendben is elfogadhatók.*)

c) (Szent) Imre herceg temetése vagy András és Béla hercegek menekülése

d) 1.

e) István szentté avatásának (egyik) feltétele volt a hozzá kötődő csodák megléte/bizonyítása. (*Más hasonló értelmű válasz is elfogadható.*)

35.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgáló alapvetően a honfoglalás és okai eseménytörténetét mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a honfoglalásra 895–900 között került sor.	0–2
	T2 Rögzíti a téma legalább két térbeli elemét (pl. Etelközből indult a honfoglalás, a Vereckei-hágón keltek át, először Erdélyt szállták meg, legkésőbb a Dunántúlt szállták meg, a morva állam északnyugaton terült el, a Dunántúlon szláv fejedelemségek voltak, kalandozás Itáliában, a Bolgár Birodalom délen terült el, a pozsonyi csata).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. hadjárat, állam, letelepedés, csata / ütközet.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. honfoglalás, törzs / törzsszövetség, fejedelem, nomád.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a térkép alapján a Kárpát-medence hatalmi viszonyait a honfoglalás előtt (pl. Morva Fejedelemség északnyugaton, szláv fejedelemségek / frank befolyás a Dunántúlon, bolgár befolyás délkeleten, avar népesség az Alföldön), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a Kárpát-medencében nem volt jól szervezett / erős állam, több hatalom is vetélkedett a befolyásért).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg tartalmát (a magyarok bizánci szövetségben a bolgárok ellen hadakoztak, később azonban a bolgárok békét kötöttek a bizánciakkal), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a magyar haderő többször harcolt felkérésre, a honfoglalás egyik előzménye a bolgár-magyar konfliktus volt, a bolgárok szövetkeztek a besenyőkkel).	0–3

	F3 Rögzíti a szöveg tartalmát (pl. a magyar csapatok egy itáliai hadjáratról visszatérőben foglalták el Pannóniát / a Dunántúlt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez volt a honfoglalás második szakasza, ekkorra meggyengült a morva állam).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a honfoglalás közvetlen kiváltó oka a besenyő támadás volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. sztyeppe-i láncreakció indult el, a besenyők szövetséget kötöttek a bolgárokkal, a magyarok számítottak a támadásra, a támadás következménye a népesség / állatállomány egy részének elvesztése volt).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a magyar törzsek megszállták Erdélyt és az Alföldet, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez volt a honfoglalás első szakasza, itt nem ütköztek jelentős ellenállásba, tervezett esemény volt, Árpád vezetésével zajlott).	0–3
	E3 Rögzíti egy további lényeges tény a honfoglalásról (pl. a pozsonyi csata zárta a Kárpát-medence meghódítását, Árpád vezette az eseménysort, vitatott a honfoglalók – és az itt találtak – létszáma), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel biztosították a nyugati határokat / a Dunántúl megszállását, vitatott a fejedelmi tisztsége / ismeretlen a kapcsolata Kurszánnal, a meghódítottak asszimilálódtak / egy részük avar lehetett).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		33

36.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően I. Károly gazdasági reformjait és a királyi jövedelmeket mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy I. Károly 1301 / 1308–1342 között uralkodott.	0–2
	T2 Rögzíti a téma valamely térbeli elemét (pl. visegrádi találkozó, felvidéki bányavárosok / bányavárosok: Körmöcbánya, Besztercebánya, Bécset elkerülő útvonal).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. király, jobbágy, bányászat, város.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. regálé, aranyforint, kapuadó, harmincad.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2

Ismeretszerzés, a források használata	F1 Meghatározza az ábra alapján a honorbirtokok fogalmát (pl. országos méltóságoknak tisztségviselésük időtartamára adott adománybirtok), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a tartományurak leverése ellenére nem nőtt jelentősen a ténylegesen királyi kézben lévő birtokállomány, a honorbirtokos a birtokokból fedezte a hivatal ellátásának költségeit, erősítette a királyi hatalmat, hiszen nem örökbirtok volt).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg tartalmát (pl. a kereskedőket vámfizetésre kötelezi, a kereskedőknek biztonságot ígér), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az áru értékének harmincada volt a vám – harmincad, a visegrádi királytalálkozó után adta ki az oklevelet a király, Bécsset elkerülő útvonalat jelölt ki).	0–3
	F3 Rögzíti, hogy jobbágytelkekre vetett ki adót a király, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez volt az első állami adó, a kamara hasznát / pénzváltási illetéket váltotta fel, a királyi pénzverés költségeit fedezte).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Meghatározza a regálé fogalmát (pl. királyi jogon szerzett jövedelem), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. növekedett a jelentőségük a csökkenő birtokállomány / a fejlődő pénzgazdálkodás miatt, felsorol legalább két regálét: sómonopólium, bányabér, harmincadvám, városok adói).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy I. Károly átengedte az urbura / bányabér harmadát a földbirtokosoknak, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel érdekeltté tette őket a bányanyitásban, ez fellendítette a bányászatot, ezzel párhuzamosan megszűnt a kötelező birtokcsere).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy I. Károly aranyforintot veretett, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezt a megnövekedett aranybányászat / az aranyfelvásárlási monopólium tette lehetővé, értékálló pénz volt, firenzei mintára készült).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		33

37.

a) 1.

b) 2.

c) A (nemesség és) jobbágyság kialakulását. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

d) Lélekszámukhoz képest nagy katonai erőt képviseltek.

A pásztorkodó életmód megedzette őket.

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, ill. más, a forrással összefüggésbe hozható helyes válasz is elfogadható.)

38.

Társadalmi réteg	Forrás betűjele			
Nagybirtokos (báró)	D		I	
Papság	F		J	
Serviens	A	C	E	H

39.

- a) IV. Béla befogadta őket az országba
b) (könnyűlovás) haderőként kívánta felhasználni őket a tatárok ellen
c) nomád
d) a nomád állattartással kárt okoztak a földeken / a magánföldbirtokosok tulajdonában vagy nomád/pogány szokásaik sértették a (keresztény) magyarokat
e) (miután a magyarok meggyilkolták a vezetőjüket,) kivonultak az országból
f) (újra) betelepítette őket
g) nemzetségi (társadalom) *Elfogadható még: törzsi, törzsi-nemzetségi (társadalom).*
h) (a nemzetségi társadalom) (fel)bojlásnak indult
A helyes válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatóak.

40.

- a) A köznemesség képezhetett ellensúlyt az erősödő bárói hatalommal szemben / mert a királynak szüksége volt a köznemesség katonai erejére.
A királyra visszaszálló birtokok gyarapították a királyi birtokállományt / lehetőséget biztosítottak a további adományozásokra.
(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, ill. más helyes, a forrásokhoz kapcsolódó válasz is elfogadható.)
b) A jobbágyterhek egységesítésével megszűnt a költözés legfőbb oka. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható, ill. más helyes, a forrásokhoz kapcsolódó válasz is elfogadható.)*
c) 1351
d) Egy és ugyanazon nemesség elve *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható. Más helyes válasz is elfogadható.)*

41.

- a)
1. Nándorfehérvár, 2. Szerbia, 3. Bosznia
b) Magyarország és az Oszmán Birodalom között elhelyezkedő, a török hódítás feltartóztatásában szerepet játszó (vazallus) államok. *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható, ha nem kizárólag a földrajzi elhelyezkedést tartalmazza.)*
c) (déli) végvárrendszer / végvár vonal / végvárak
d) 1387–1437

42.

a)

Csataleírás betűjele	A csata helyszínének megnevezése	A helyszín sorszáma a térképvázlaton
A	Várna	4
C	Nándorfehérvár	2

b) 3.

c) Az (erősödő) Török Birodalmat nem lehet kiverni Európából, csak erős várak állíthatják meg / fékezhetik le a török terjeszkedést. (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

43.

a) Megígérte, hogy visszaadja a magyar koronát.

b) Mátyás magyarországi uralmát (a Szent koronával történt) koronázás tette törvényessé.

c) Ha nem születik házasságból / törvényes fiú utóda, akkor a magyar trón a Habsburgokra / III. Frigyesre, illetve utódaira száll.

d) Hogy beiktatja a cseh királyi / a birodalmi választófejedelmi tisztségbe.

e) Német-római császár akart lenni.

f) (Alsó-) Ausztria / Stájerország / Karintia

44.

a)

I. (Szent) László	I. (Könyves) Kálmán
1, 3, 6	2, 4, 5, 6, 7,

b) 1 – C, 2 – B, 3 – D, 4 - E

45.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Zsigmond császári és királyi kül- és egyházpolitikáját mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Zsigmond 1387–1437 között uralkodott, és a nikápolyi csatára 1396-ban került sor.	0–2
	T2 Rögzíti a téma legalább két térbeli elemét (pl. Konstanz a zsinat / Husz megégetésének helyszíne, Prága a huszita felkelés központja / Husz működési helye, Nándorfehérvár a legnagyobb végvár, Nikápoly a vereség helyszíne, déli végvárvonal, ütközőállamok Magyarország és az Oszmán Birodalom határán).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. császár, király, pápa, zsinat.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár, telekkatonaság, huszitizmus, egyházszakadás.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy az európai hatalmak két különböző pápát támogattak, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az avignoni pápa Franciaország befolyása alatt állt, előzménye az avignoni „fogság”).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg legalább két lényegi elemét (pl. csak a Biblia tekintélye számít, anyanyelvű istentisztelet követelése, szentek tiszteletének elvetése), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezek huszita	0–3

	tanok / eredetileg Husz elképzelései, Huszt tanai miatt eretnekként megégették, a kelyhesek követelései nem mentek túl a fentiekben / a táboríták a feudális rendet is támadták).	
	F3 Rögzíti a kép valamely lényegi elemét (pl. a szekér páncélos gyalogságot szállít, a katonák tűzfegyverrel is rendelkeznek, maga a szekér is harci eszköz), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezt a haderőt Zsigmond hosszú ideig nem tudta legyőzni, Zsigmond a mérsékeltekkel / kelyhesekkel kiegyezve verte le a radikálisokat / táborítákat).	0–3
	F4 Rögzíti a szöveg tartalmát (pl. a nemességet harminc-három jobbágyonként egy katona kiállítására kötelezi), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cél a török elleni védelem volt, eredetileg hús jobbágyonként kellett egy katonát kiállítani, az intézkedésnek nem volt rövid távú eredménye / az intézkedés meghaladta a birtokok teherbíró képességét).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy az egyházszakadást a konstanzi zsinat felszámolta, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Zsigmond elnökölt rajta császárként, mindkét pápát letéve egy harmadikat választottak, a diplomáciai manővereknek esett áldozatul Husz).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Zsigmond Nikápolynál vereséget szenvedett a töröktől, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cél a török kiszorítása lett volna Európából, nemzetközi összefogás történt, főleg francia lovagok érkeztek).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy Zsigmond végvári vonalat / ütközőállamokat hozott létre a déli határnál, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a legfontosabb végvár Nándorfehérvár volt, az ütközőállamok uralkodóit birtokadományokkal / kitüntetésekkel kötötte magához, jellemzi a végvár vonalat).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

46.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Hunyadi János céljait és török elleni harcait mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Említ Hunyadi török ellenes hadjáratai közül legalább kettőt évszámmal (pl. hosszú hadjárat: 1443–1444, várnai csata: 1444, rigómezei ütközet: 1448), és rögzíti nándorfehérvári diadalt évszámmal (1456).	0–2
	T2 Megnevez a nándorfehérvári ostrom mellett még legalább két – a hadjáratokhoz kapcsolódó – földrajzi helyszínt (pl. Várna, Balkán), s utal azok térbeli elhelyezkedésére (pl. török területekre vezet hadjáratot, déli irányú hadjáratokról van szó, Várna a Fekete-tenger partján).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. kormányzó, király, szultán, hadjárat.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár, kereszties hadjárat, lovag, janicsár.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy tényt a humanista tudós leveléből (pl. Hunyadi tevékenységével a kereszténységet védi, keresztények gyakran egymás ellen harcolnak, a tudós dicsérőleg szól Hunyadi törökellenes harcairól), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a keresztények közti összefogás hiánya is hozzájárult a török sikereihez, a vallás védelme is szerepet játszott a török elleni harcban, Hunyadi korábbi sikerei ismertté tették Európában, Európában sokan tőle várták a török kiűzését a Balkánról, ismét kereszties hadjáratokat szerveztek a török ellen).	0–3
	F2 Rögzíti az ábrázolás egy fontos elemét (pl. magyar királyi seregek fő ereje a páncélos nehézlovasság volt, a nehézlovasság lándzsákkal / kopjákkal rohamozott, a török lovasság általában gyengébb volt a nehézlovasságnál), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Hunyadi szívesen alkalmazta a szárnyakon a lovasrohamot, a nehézlovasrohamot a janicsárok és a tűzéréség volt képes megtörni, Hunyadi a lovagi hadviselés mellett a huszita harcmódot / harci szekereket is szívesen alkalmazta).	0–3

	<p>F3 Rögzíti a forrás valamely lényegi elemét (pl. a törökök és a magyarok 10 évre békét kötöttek, a felek a békét esküvel erősítették meg, a béke értelmében Szerbia északi része megszabadult a török uralom alól), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a béke a hosszú hadjáratot zárta le, a békét a magyarok már abban az évben megszegették, a pápai legátus felmentette Hunyadit és a királyt a pogánynak tett esküje alól, a hosszú hadjárat sikereinek volt köszönhető Szerbia felszabadulása).</p>	0–3
	<p>F4 Rögzíti, a térkép egy lényegi elemét (pl. a keresztések váratlanul oldalba támadták a törököt, a védelem irányítását átvevő Hunyadi János kitört a várból, Hunyadi megszerezte a török ostromágyúkat) és megállapítja, hogy a nándorfehérvári csatában a török vereséget szenvedett.</p>	0–3
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti Hunyadi törökellenes harcainak valamely személyes vonatkozását (pl. birtokai jórészt a déli országrészen helyezkedtek el, tehetséges hadvezér volt, említi valamely tisztségét: temesi ispán, erdélyi vajda, nándorfehérvári kapitány, kormányzó stb.), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. saját birtokai védelmét is ellátta, katonai sikerei emelték fel a politikai pályán / révén nyerte el birtokai nagy részét, országos méltóságai is a déli határ védelmét adták feladatul).</p>	0–3
	<p>E2 Rögzíti az oszmán-török terjeszkedésének egy lényeges elemét (pl. a XV. század közepére elfoglalták a Balkán-félsziget nagy részét, Luxemburgi Zsigmond korától kezdve veszélyt jelentettek Magyarországra, az 1430-as évek végétől újra támadták az országot, 1453-ban elfoglalták Konstantinápolyt), és megállapítja, milyen stratégiai célokat követett Hunyadi (pl. a balkáni népek összefogására törekedett, célja volt a török kiűzése a Balkánról, a végvárrendszer / az ütköző-államok segítségével próbálta távol tartani a törököt).</p>	0–3
	<p>E3 Rögzíti, hogy Hunyadi támadó hadjáratokkal kívánta kiűzni / megállítani a törököt, és támadó hadjárataival kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a hosszú hadjárat során a Balkán északi részét felszabadította / a hosszú hadjáratban célja volt a török kiűzése a Balkánról, a várnai vereség megakadályozta a velencei-bizánci hajóhaddal való egyesülését, / várnai vereség következtében jórészt elvesztek a hosszú hadjárat eredményei, a rigómezei vereséggel elvesztette esélyét a balkáni keresztény államok felszabadítására).</p>	0–3
	<p>E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–3
<p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket</i></p>		

<i>alakító tényezők) pontozásánál is.</i>	
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM	18

47.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Hunyadi Mátyás külpolitikai kapcsolatait, törekvéseit és ezek eredményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Hunyadi Mátyás 1458 és 1490 között uralkodott, és rögzít még egy, a témához tartozó eseményt évszámmal (pl. 1463 – Jajca elfoglalása; 1479 – kenyérmezei csata; 1485 – Bécs elfoglalása).	0–2
	T2 Rögzíti a téma legalább három térbeli elemét (pl. valamely – Mátyással kapcsolatban álló állam: Német-római Császárság, Pápai állam, Csehország, Lengyelország, Nápolyi Királyság, Oszmán Birodalom <i>vagy</i> a déli végvár vonal <i>vagy</i> csatahely: Jajca, Szabács, Kenyérmező, Bécs).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. császár, pápa, szövetség, béke.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. dinasztia / dinasztikus politika, fekete / zsoldos sereg, végvár, fegyvernem.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy Mátyás hadat üzent III. Frigyes német-római császárnak, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. utal ellentétük valamely elemére: Mátyás trónra kerülésekor a császár birtokolta a Szent Koronát, a Habsburgok megpróbálták megszerezni a magyar trónt, korábbi szerződésük értelmében Mátyás gyermektelensége esetén a Habsburgok öröklik a magyar trónt, a császár igyekezett gátat szabni Mátyás hódító törekvéseinek, a császár a cseh és a lengyel királlyal szövetkezett Mátyás ellen <i>vagy</i> Mátyás elfoglalta Alsó-Ausztriát / Stájerországot / Bécset).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. Mátyás hangsúlyozza, hogy a pápa kívánságára támadta meg a törököt, hangsúlyozza, hogy az európai uralkodók közül ezzel ő vállalja a legnagyobb terhet, Mátyás finoman ugyan, de rendre utasítja a pápát), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mátyás támadása a török betörésre – kenyérmezei csata – adott válasz volt, Mátyás az egyházi javadalmak betöltései körüli viták / itáliai politikája miatt került szembe a pápasággal).	0–3

	F3 Rögzíti a kép valamely lényegi elemét (pl. felsorolja Mátyás seregének fegyvernemeit: könnyűgyalogság, nehézgyalogság, puskások, ágyúk, harci szekerek vagy seregét pajzsosok és páncélosok gyűrűjével vette körül / félkör alakú hadrendbe állította), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mátyás fekete serege zsoldosereg volt, a sereget a nyugati hódítások során és a török ellen vetette be, európai viszonylatban is sikeres volt).	0–3
	F4 Rögzíti a kép alapján, hogy Mátyás király felesége (Aragóniai) Beatrix volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Beatrix a nápolyi király lánya volt, Mátyás házasságpolitikája sokáig sikertelen volt, alacsony származását igyekezett ellensúlyozni egy dinasztikus házassággal, házasságkötését dinasztiaalapítási szándékok vezérelték).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Mátyás hadat viselt a csehek / Podjebrád György ellen, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cseh háborúknak vallási ürügye is volt, Mátyás célja a cseh trón megszerzése volt, a csehek elleni háborút kezdetben támogatta III. Frigyes / a pápa is, Mátyás elfoglalta Morvaországot, később megvédte hódításait, megszerezte a cseh királyi címet, de választófejedelmi jogkörét nem tudta gyakorolni).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Mátyás végső célja a német-római császári trón megszerzése volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a cseh trón megszerzése is ezt készítette volna elő, ennek kapcsán vívta harcait a Habsburgokkal / III. Frigyesseel, nem sikerült megszereznie a császári trónt, a császárság erőforrásai hozzájárultak volna a törökkel szembeni sikeres fellépéshez).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy Mátyás törökellenes politikája javarészt a védekezésre koncentrálódott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. nem érezte elégségesnek az ország erejét a támadó hadjáratokhoz, korlátozott célú hadjáratokat vezetett a török ellen, fenntartotta és kiegészítette a végvárrendszert, békét kötött a törökökkel).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

48.

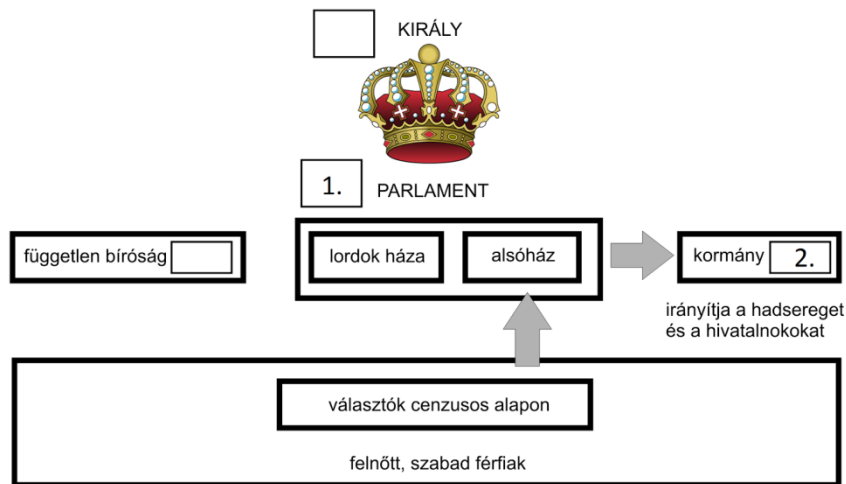
- a) 1. Kolumbusz, 2. Vasco da Gama, 3. Magellán
- b) Spanyolország / Spanyol Királyság, Portugália / Portugál Királyság *(A válaszok fordított sorrendben is elfogadhatóak.)*
- c) (Új) út keresése India felé. / Új kereskedelmi útvonalak felfedezése. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
- d) 1.

49.

- a) jezsuita (rend) / Jézus Társasága
- b) katolikus megújulás / ellenreformáció
- c) Pl. zsúfolt képek / terek; mozgalmasság; szenvedélyek érzékeltetése; aranyozott díszítés; kagyló motívum *(Bármely két válasz elfogadható, a válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, ill. más, a képpel összefüggésbe hozható helyes válasz is elfogadható.)*

50.

a)

- b) abszolútizmus *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
- c) a hatalmi ágak megosztásával *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

51.

Forrás betűjele	A	B	C	D	E	F
Eszme/elv sorszáma	2.	6.	4.	8.	9.	1.

52.

- a) racionalizmus
- b) vélemény szabadság / gondolatszabadság / szólásszabadság
- c) Gondolkodó emberek nevelése. / A kritikus gondolkodás kifejlesztése. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*
- d) liberalizmus
- e) 2.
- f) jakobinusok

53.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a manufaktúrák jellemzőit és elterjedésük gazdaságtörténeti háttérét mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a manufaktúrák a XVI(–XVII). században terjedtek el Nyugat-Európában.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. manufaktúra, kapitalizmus / tőkés gazdaság, termelés, áru.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a szöveg lényegét (pl. a munkafolyamatot részekre bontották, és minden munkás csak egy-egy részt végzett el, a műhelyekben sok munkás / sok munkaeszközön dolgozott), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. hatékonyabb termelésre / tömegtermelésre törekedtek, háttérbe szorult a szakértelem).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a manufaktúrák egy további lényeges jellemzőjét (pl. tőkés vállalkozó üzemeltette, bérmunkásokat dolgoztattak, kézi munkaerőt / egyszerű gépeket alkalmaztak), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. minél nagyobb haszon elérése volt a cél, a szakértelem háttérbe szorult, jellemzően olcsó tömegárut állítottak elő).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a manufaktúrák elterjedésének háttérében a kapitalizmus / tőkés termelés kibontakozása állt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. megnövekedett az igény az iparcikkek iránt, a céhes keretek szűknek bizonyultak, piaci verseny alakult ki, a gyarmatokról beáramló nemesfémek / nyersanyagok is ösztönözték a változást).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

54.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a király szerepét mutatja be az alkotmányos monarchia rendszerében. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy az alkotmányos monarchia 1689-ben jött létre Angliában.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. alkotmányos monarchia, anglikán, Jognyilatkozat, parlament / törvényhozó szerv.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelv-helyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. az uralkodótól a katolicizmus és az elnyomás megszüntetését várták, az uralkodói hatalmat a Gondviselésre / Istenre vezették vissza), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az uralkodó az anglikán egyház feje, a dicsőséges forradalom következtében került hatalomra, az abszolutista király elűzése után hívták meg a trónra).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, a király valamely jogkörét (pl. törvények szentesítése, az uralkodónak vétőjoga van, miniszterelnök / főtisztviselők kinevezése, parlament / törvényhozó szerv összehívása / feloszlata), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a törvényeket a parlament hozza, az uralkodók hagyományosan nem használják a vétőjogukat, a miniszterelnököt a választásokon győztes pártból nevezik ki, a parlament feloszlata / összehívása csak az alkotmányos szabályok betartásával hajtható végre).	0–3
	E2 Rögzít egy állítást a király alkotmányos hatalmával kapcsolatban (pl. a Jognyilatkozat / az alkotmányos monarchia rendszere erősen korlátozza a királyi jogokat / felségjogokat), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a hatalmi ágakat megosztották, a király szerepköre inkább reprezentatív jellegű, a népszuverenitás érvényesül a választások útján, a királyi hatalom örökíthető).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		17

55.

- a) 1. Franciaország 2. Anglia (*Elfogadható még: Hollandia*) 3. Spanyolország 4. Portugália
b) ezüst (*Elfogadható még: nemesfém, arany*)
c) ültetvény

56.

a) 2., 4., 6.

b) 3.

c)

Az evangélikus és a református egyházra is jellemző		Csak a református egyházra jellemző	
2.	5.	3.	6.

57.

a) jezsuita (rend) / Jézus Társasága

b) szerzetesrend alapítása, engedelmesség a pápának, szüzességi fogadalom, gyóntatás (szentségének elismerése) *(A felsorolt válaszok közül bármelyik kettő, bármely sorrendben, más megfogalmazásban is elfogadható.)*

c) 1. hittérítés (az Újvilágban / nem keresztény népek körében) 2. (gyermek) tanítás(a) / iskolák alapítása *(A helyes válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatóak.)*

58.

a) A tartományok / rendi önkormányzatok ellenőrzésére intendánsokat / fizetett hivatalnokokat küldött ki.

b) A versailles-i palota / udvar a királyi hatalom reprezentációját szolgálta.

c) A hugenották / reformátusok vallásszabadságának visszavonása / kiűzésük az országból a vallási egység megteremtését szolgálta / a rendi kiváltságok végleges felszámolását jelentette / a királynak az egyház feletti befolyását növelte.

d) Az állandó hadsereg / a hivatalnoki kar / az udvar költségei a bevételek növelését tették szükségessé.

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, ill. más az abszolutizmus kiépítésével és a forrásokkal összefüggésbe hozható válasz is elfogadható.)

59.

Háború	Idézet betűjele	Leírás betűjele
Harmincéves háború	B	I
Spanyol örökösödési háború	D	F
Osztrák örökösödési háború	C	G
Hétéves háború	A	H

60.

a)

Térképjel sorszáma	Vallás / felekezet neve
1.	unitárius
2.	anglikán
3.	református / kálvinista
4.	evangélikus / lutheránus
5.	(római) katolikus
6.	ortodox / görögkeleti
7.	iszlám / muzulmán / muszlim

b)

Konfliktus	Felekezet térképen jelölt sorszáma		
V. Károly és a német fejedelmek konfliktusa	4.		5.
Harmincéves háború	3.	4.	5.
Angol polgárháború	2.		3.

c) 1., 3.

61.

a) köztársaság

b) A köztársaság elnökét választják, míg a király személye örökléssel dől el.

A köztársaság elnöke meghatározott ideig tölti be a hivatalát, a király (általában) élethosszig.

A köztársaság elnöke gyakran egy pártot képvisel, míg a király nem.

(A felsoroltak közül bármely két megoldás, bármely sorrendben, más megfogalmazásban is elfogadható.)

c) 10 évig

d) 3.

e) törvényhozás: Kongresszus

végrehajtás: elnök

igazságszolgáltatás: Legfelsőbb Bíróság

f) A Kongresszus két táblája közül a Szenátusban egyenlő arányban képviseltetik magukat az USA államai (ez a kis államoknak kedvez), míg a Képviselőházban nagyobb súllyal vannak jelen a nagyobb népességű államok. (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

g) (elnöki) vétó

h) élethosszig nevezik ki őket

62.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az angol külkereskedelem fellendülését mutatja be a XVI–XVII. században. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T A bemutatott eseményeket a nagy földrajzi felfedezésekhez és a gyarmatosításhoz vagy a kapitalizmus kibontakozásához köti, és megállapítja Anglia tengeri nagyhatalommá válását.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. gyarmat, világkereskedelem, kapitalizmus / tőkés gazdaság, manufaktúra.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti az adatsorok egy lényegi elemét (pl. a gyapjú- és posztó kivitel fellendült, a posztó kivitel aránya nőtt a gyapjú kiviteléhez képest), és tesz egy érdemi megállapítást ennek háttérére vonatkozóan (pl. a tőkés vállalkozások / bekerítések / manufaktúrák terjedésével fellendült / húzóágazattá vált a juhtenyésztés / posztókészítés).	0–3

	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. az angol kereskedők már nemcsak Európába jutottak el, az új kereskedelmi utak keresése összefüggött a földrajzi felfedezésekkel), és megállapítja, hogy Anglia bekapcsolódott a világkereskedelembé.	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a Spanyolországgal folytatott versengés valamely lényegi elemét (pl. a spanyol hajók fosztogatása, a Nagy Armada pusztulása), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a kalózkodás révén nemesfém áramlott az országba, a kalózkodás uralkodói jóváhagyással folyt, az angol hajóhadat jórészt tőkés vállalkozók szerelték fel, az uralkodók külpolitikája megfelelt a kereskedők gazdasági érdekeinek, Anglia a spanyol flotta pusztulását követően vált tengeri nagyhatalommá).	0–3
	E2 Rögzíti a Hollandiával folytatott versengés valamely lényegi elemét (pl. a Kelet-indiai Társaságnak adott monopoljogok, a hajózási törvény elfogadása), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a Kelet-indiai Társaság luxuscikkeket szállított Angliába, az uralkodót a Társaságtól befolyó jövedelem tette érdekeltté az adományozásban, a hajózási törvénnyel elsősorban a közvetítő kereskedelmet folytató hollandok kiszorítására törekedtek, a fő vetélytársnak számító hollandokat háborúban legyőzték).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

63.

II. Lajos	I. Szulejmán	Szapolyai János
1., 5.	4.	2.

64.

a) 1. szász(ok), 2. székely(ek) 3. magyar(ok)

b) B

65.

Állítás	Igaz	Hamis
a) A szabadságharc kirobbanásában szerepe volt annak, hogy a bécsi udvar folyamatosan növelte a Magyarországon állomásozó seregeinek létszámát.		X
b) A kuruc sereg létszámbeli fölényének döntő szerepe volt abban, hogy a szabadságharc első éveiben ellenőrzése alá tudta vonni az ország területének nagy részét.	X	

c) 3.

d) Csökkent, mert a nemesek egy része elhagyta a sereget. (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

66.

a) népsűrűség (Elfogadható még: népességeloszlás.)

b) Hódoltság

c) 4.

d) belső vándorlás, bevándorlás, betelepítés (A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatóak. Bármely két helyes megoldás, tetszőleges sorrendben elfogadható.)

67.

a) 1. C, 2. B, 3. F

b) C, F (A helyes válaszok más sorrendben is elfogadhatóak.)

c) abszolutizmus / abszolutista (uralom)

d) 2.

68.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az ország három részre szakadásának folyamatát mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább két a témához tartozó évszámot az esemény megnevezésével (pl. mohácsi csata 1526, Bécs ostroma 1529, váradi béke 1538, Buda török kézre kerül 1541).	0–2
	T2 Rögzíti a korszak valamely fontos helyszínét, s az események térbeliségével vagy a török terjeszkedésével kapcsolatban legalább egy releváns megállapítást tesz (pl. mohácsi csatával vette kezdetét az ország megosztottsága, az ország a török felvonuló területévé vált, a váradi béke két részre osztotta az országot, az ország három részre szakadt / megnevezi a három országrészt).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. szultán, király, béke, hadsereg.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár / végvárrendszer, Hódoltság, kettős királyválasztás, Oszmán Birodalom.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy a mohácsi csata után trónharcok kezdődtek / kettős királyválasztásra került sor, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ország megosztottá vált a török fenyegetés idején, a trónharcokban kezdetben Ferdinánd volt az erősebb, az ország a két nagy hatalom hadszínterévé vált).	0–3
	F2 Rögzíti, hogy Szapolyai hűséget fogadott Szulejmánnak, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ismerteti a szulejmáni ajánlatot, Szapolyai a Habsburgok ellen kért védelmet, Szapolyai ezzel átadta az ország feletti rendelkezést a szultánnak, a török egyelőre megelégedett az ország vazallusi függésével).	0–3

	F3 Rögzíti a béke tartalmát (pl. I. Ferdinánd és Szapolyai János kötötték, Szapolyai halála esetén I. Ferdinándé a magyar trón), és megállapítja valamelyik fél célját (pl. I. Ferdinánd meg akarja szerezni Magyarországot, Szapolyai és I. Ferdinánd el akarták kerülni a további háborúkat, a török terjeszkedésének megakadályozása) <i> vagy </i> megállapítja, hogy mindkét fél megszegte a megállapodást.	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a mohácsi vereség tényét, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a magyar nemesség két pártra szakadt, a Habsburgok a házassági szerződésre hivatkozva igényelték a magyar trónt, Szapolyai a rákosi végzésre hivatkozva igényelte a magyar trónt, a magyarok egy része bízott V. Károly támogatásában).	0–3
	E2 Rögzíti a török támadások tényét Bécs ellen, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a támadások segítették Szapolyait a trónért zajló küzdelemben Ferdinánd ellen, az 1532. évi Kőszegnél elakadt, a török hadjáratok sikertelenek voltak, Magyarország a két nagyhatalom közé szorult).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy Buda elfoglalásával az ország három részre szakadt, és megállapítja ennek valamely körülményét / következményét (pl. Szapolyai saját fiára ruházta a magyar trónt, hívei magyar királlyá koronázták csecsemő fiát, I. Ferdinánd sikertelenül próbálta bevenni Budát, török csapatok mentették fel Budát, Szapolyai özvegye látogatást tett Szulejmán táborában, a török csellel foglalta el Budát, / Szapolyai családja Erdélybe menekült, Buda tartósan török kézre került, János Zsigmond megtarthatta magyar királyi címét).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		33

69.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az Erdélyi Fejedelemség rendi, etnikai és vallási viszonyait mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy az Erdélyi Fejedelemség a XVI. században jött létre / a XVI-XVII. században állt fenn.	0–2
	T2 Rögzíti a téma legalább két térbeli elemét (pl. a Szászföld Erdély déli részén helyezkedett el, a Székelyföld Erdély keleti részén helyezkedett el, a szászok és a székelyek közigazgatási egységei a székek voltak, a magyarok vármegyékben éltek, a románok a Balkánról vándoroltak be, a vallási türelemmel összefüggő határozatokat Tordán fogadták el).	0–2

Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. népesség, országgyűlés, etnikum / népcsoport, fejedelem.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. rend / rendi nemzet, kiváltság, bevett vallás / vallási türelem, protestáns / katonáskodás.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a székelyek felkelést indítottak az uralkodó ellen, az uralkodó megsértette a székelyek kiváltságait, leverte a székely felkelést), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a székelyek katonáskodásért kapták a kiváltságaikat, határőri feladatokat láttak el, kollektív nemességgel rendelkeztek, egy részük a korszakban elvesztette kiváltságait / jobbágyi helyzetbe süllyedt).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tény a forrásból (pl. a rendek / rendi nemzetek követeket küldtek az országgyűlésre, részt vehettek a törvényhozásban / a fejedelmválasztásban), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a rendek – alig – korlátozták a fejedelmi hatalmat, a fejedelem az országgyűlés elnökén / az általa meghívott személyeken / a törvényjavaslatok elutasításán keresztül korlátozni tudta a rendek mozgásterét).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Luther tanai / a protestáns tanok megjelentek a szászok körében, a protestáns tanokat gyakran külföldről hazatérő diákok terjesztették), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a protestáns tanok először a németajkú lakosság körében terjedtek el, a szászok megkapták a szabad vallásgyakorláshoz való jogot, a szászok megmaradtak lutheránus hitükben / elutasították a későbbi radikálisabb protestáns felekezeteket).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a három rendi nemzetet (magyar, szász, székely), és tesz egy érdemi megállapítást a rendi tagozódásra vonatkozóan (pl. részben etnikai alapon alakult ki, nem esett egybe az etnikai tagozódással, a három rend együttműködése a XV. századra / a kápolnai unióra nyúlt vissza) vagy tesz egy megállapítást valamelyik rendi nemzetre vonatkozóan (pl. a székelyek határőri feladatokat láttak el, kiváltságaikat a katonáskodás fejében kapták, a szász városok önkormányzattal rendelkeztek, vezetőik patríciusok / gazdag kereskedők voltak, a magyar nemesség a magyarországi nemességgel azonos kiváltságokkal rendelkezett).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a románok nem alkottak rendet, és tesz egy érdemi megállapítást rájuk vonatkozóan (pl. jobbágyok voltak, pásztorkodással /és földműveléssel/	0–3

	foglalkoztak, számuk a bevándorlás következtében egyre nőtt, ortodox vallásukat megtűrték).	
	E3 Rögzíti a négy bevett vallást (katolikus, kálvinista / református, lutheránus / evangélikus, unitárus), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a vallási türelem egyedülálló volt a korban, a belső viszályokat akarták megakadályozni) <i>vagy</i> felsorolja, hogy az egyes vallások (a forrásban szereplőn kívül) jellemzően mely etnikumokhoz kötődtek (pl. katolikusok – székelyek, reformátusok – magyarok /és székelyek/, unitáriusok – magyarok).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		33

70.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Magyarország XVIII. századi újranépesülését, annak okait és következményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Magyarország újjanépesülése a török kort követően következett be, és hogy egy évszázad alatt / a XVIII. század folyamán megduplázódott a lakosság-szám / alakult át lényegesen az etnikai összetétel.	0–2
	T2 Megnevez a nemzetiségek által lakott területek / tájegységek közül legalább kettőt (pl. szerbek – Határőrvidék, alföldi és dunántúli városok a Duna mentén; németek – Bakony, Vértes, Pilis hegység, Buda és Pest környéke, Bácska, Szatmár, Baranya, Tolna megye; szlovákok – Felvidék; ruszinok – Kárpátalja; románok – Erdély, Temesköz, Bánát).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. népesség, népsűrűség, kormányzat, adó.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. betelepítés, betelepülés, nemzetiség, jobbágy.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelv-helyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a korabeli utazó által leírtak legalább egy lényegi elemét (pl. az ország – jelentős része – pusztasággá vált, a földek nincsenek megművelve, kevesen lakják a területet, a korábbi korszakhoz képest visszaesés tapasztalható), és megállapítja, hogy ez a helyzet a török kor / a felszabadító háborúk és a Rákóczi-	0–3

	szabadságharc alatt / következtében alakult ki.	
	F2 Rögzíti a térkép egy lényegi elemét (pl. az ország középső és déli részén / az Alföldön alacsony a népsűrűség, az ország észak-nyugati részén és Erdélyben magasabb a népsűrűség, az országban egyenlőtlen a népességeloszlás), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az egykori hódoltsági területeken alacsony a népesség száma, az egykori királyi Magyarország és az Erdélyi Fejedelemség területén magasabb a népesség száma, megindult a belső vándorlás a sűrűbben lakott területek felől a ritkábban lakottak felé).	0–3
	F3 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. az ország újranépesítését betelepítésekkel kell megoldani, kívánatos németek betelepítése, adókedvezményt / szabad költözést kell biztosítani a betelepülőknek), és rávilágít az udvar érdekeltiségére a betelepítések kapcsán (pl. adózók számának növelése, a svábok betelepítésével a katolizálást / a németesítést célozták).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Magyarország lakossága a XVIII. század elején nagyon alacsony / négymillió fő volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a török kori hadjáratok jelentős embervesztéssel jártak, a lakosságot járványok is sújtották, nem / alig növekedett a lakosság a középkor végéhez képest, a népességnövekedés üteme elmaradt a nyugat-európaiától).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy jelentős számú németiség / svábok érkeztek az országba, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. délnémet területekről érkeztek, jellemzően katolikus vallásúak voltak, felépített házak / jobbágytelkek várták őket, fejlettebb mezőgazdasági módszereket honosítottak meg).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a korszakban különböző népek / nemzetiségek áramlottak be az ország területére, és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy Magyarország soknemzetiségű országgá vált.	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		33

71.

Ország rész	Források betűjele		
Erdélyi Fejedelemség	B	E	H
Hódoltság	A		C
Királyi Magyarország	D	F	G

72.

a)

- A) Bécs
- B) Szigetvár
- C) Nándorfehérvár
- D) Kőszeg
- E) Eger
- F) Buda

b)

1.	2.	3.	4.	5.	6.
C	A	D	F	E	B

73.

- a)** harmincéves háború
- b)** Habsburg
- c)** 3.
- d)** 2.

74.

- a)** Horvátország
- b)** 2.
- c)** az eszéki híd felégetése
- d)** Érsekújvár elfoglalása (*Más – a térképvázlat alapján adott helyes válasz is elfogadható.*)
- e)** (Kanizsa) elfoglalását
- f)** nem járult hozzá /nem akarta (*A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.*)
- g)** Szigetvár
- h)** pénzbeli segéllyel / töröksegéllyel (*A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.*)

75.

a)

- 1. arisztokraták / mágnások / főnemesek
- 2. köznemesség / köznemesek
- 3. jobbágyság

b) 3.

c) úrbéri rendelet

d) vámrendelet

e) Azt ajánlja, hogy az uralkodó ne hívja össze a rendeket / rendi gyűlést. vagy Rendeleti úton való kormányzást ajánl. vagy Abszolutizmust / egyeduralmat ajánl. (*Más, hasonló tartalmú helyes válasz is elfogadható.*)

f) Erdély

76.

a) Pázmány Péter

b) (római) katolikus

c) esztergomi érsek

d) A protestáns irányzatok elterjedtsége miatt. (*Tartalmilag hasonló, más helyes válasz is elfogadható.*)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Hódoltság berendezkedését és az Oszmán Birodalomba való beolvadás korlátait mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a török Hódoltság a XVI–XVII. században állt fenn (1541–1699).	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a török Hódoltság az ország középső területein helyezkedett el (Duna-Tisza-köze, Kelet-Dunántúl, Tiszántúl) / központja Buda volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. hódoltság, szultán, adó, vármegye.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár, vilajet, szpáhi, kettős adóztatás.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy a hódoltsági bevételek a végvári katonák zsoldjának csak töredékét fedezték, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a török is kiterjedt végvárrendszert tartott fenn, a török végvárak katonasága meghaladta a magyar várakéit, hasonló volt a helyzet a királyi Magyarországon is, a magyarországi uralom fenntartása súlyosan veszteséges volt az Oszmán Birodalomnak).	0–3
	F2 Rögzíti a szövegben megjelenő adónemeket (haradzs – fejadó a szultánnak, reszmi kapu – adó a szpáhinak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a török alkalmazkodott a magyar adórendszerhez, az adófizetőkről pontos kimutatások / defterek készültek,).	0–3
	F3 Rögzíti a parasztvármegye feladatait (védelem, bíraskodás), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a helyi lakosság nem / kevésbé működött együtt a megszálló török hatóságokkal, az elmenekült nemesi vármegyék támogatták a parasztvármegyéket).	0–3
	F4 Rögzíti a Hódoltság vallási összetételének valamely lényegi elemét (pl. református többség, ortodox népesség növekedése, iszlám hiánya), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a török jelenlét elősegítette a reformációt, a Hódoltságba ortodox balkáni / szerb népesség érkezett, nem volt jellemző az áttérés az iszlámra).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a Hódoltság területét a törökök vilajetekre (és szandzsákokra) osztották, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az első a budai vilajet volt, később létrejött új vilajetek pl. temesvári, egri, kanizsai, váradi, érsekújvári, a katonai vezetés és a közigazgatás összefonódott, a vilajetek élén a beglerbégek álltak).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a földbirtokok egy része szultáni kezelésben volt (khász / hász), a többit szolgálati birtokként szpáhiknak osztották ki (tímár), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. jellemzően a mezővárosok maradtak szultáni kézben, a szpáhik nem gazdálkodtak birtokaikon / rablógazdálkodást folytattak).	0–3
	E3 Rögzíti a Hódoltság beolvadásának egy további korlátját (pl. az ország elfoglalás nem volt teljes, kettős adóztatás, menekült vármegyék működése, katolikus egyházszervezet fennmaradása), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. végvári katonák jelenléte, az elmenekült nemesség kapcsolatban maradt birtokaival, betöltötték a Hódoltság területén is az egyházi pozíciókat).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

78.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az 1541 és 1568 közötti magyarországi török hadjáratokat és a drinápolyi békét mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy 1541-ben Budát elfoglalta a török / az ország ténylegesen három részre szakadt, és említ legalább kettőt a török – a korszakban Magyarország ellen vezetett – hadjáratai közül (pl. 1552, 1566).	0–2
	T2 Rögzíti legalább egyet a három részre szakadt országrészek kiterjedése közül (Hódoltság – Duna-Tisza köze, Kelet-Dunántúl; Magyar Királyság – Felvidék, Nyugat-Dunántúl, Horvátország; Erdélyi Fejedelemség: Erdély, Partium), és rögzíti még a téma legalább két térbeli elemét (pl. Buda, Eger, Szigetvár, Drinápoly).	0–2

Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. hadjárat, ostrom, béke, hódítás.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár, hódoltság, erőegyensúly, három részre szakadás.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyeségi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. Ferdinánd seregei ostromolták Budát, Szulejmán csapatai mentették fel Budát, Szapolyai özvegye / Izabella királyné látogatást tett Szulejmán táborában, Szulejmán Szapolyai özvegyének és fiának juttatta Erdélyt), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy Buda törökök általi elfoglalásával az ország három részre szakadt.	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. Fráter György rá akarja venni Ferdinándot arra, hogy rendezze kapcsolatát Szapolyai özvegyével, Fráter felajánlja szolgálatait a Habsburgoknak, Fráter a török ellenében szervezkedik, Fráter rá akarja venni a Habsburgokat a támadásra), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy Fráter György át akarta játszani Erdélyt a Habsburgok kezére – sikertelenül.	0–3
	F3 Rögzíti a kép és a szöveg által leírtak közötti eltérést (a török leírás eltúlozza Eger várának erejét és jelentőségét), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a török leírás az egri várostrom török sikertelenségét igyekezett megindokolni / kisebbiteni, Eger várát valóban megerősítették / nagy létszámú és képzett katonaság védte, Dobóék / a magyarok a sokszoros túlerő ellenében megvédték a várat, a várvédők hősiességének köszönhető a győzelem).	0–3
	F4 Rögzíti a szöveg tartalmát (pl. a Habsburg és az Oszmán Birodalom békét kötött, a Habsburgok elismerték a török hódításokat, a Habsburgok évi adóval tartoztak a törököknek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állandósult harcokban mindkét fél kimerült, az ekkor kialakult határok már alig változtak a török korban, a két birodalom között erőegyensúly alakult ki, az adófizetés révén a Habsburgok a török vazallusává váltak).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a korszak országrészeit (Hódoltság, Magyar Királyság, Erdélyi Fejedelemség), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a Hódoltság fenntartása a török végső célját: a Nyugat / Bécs meghódítását szolgálta, a Habsburg Birodalmat a Magyar Királyság védte a törökök terjeszkedésével szemben, az Erdélyi Fejedelemség a török döntése kapcsán lehetett önálló).	0–3

	E2 Rögzíti az 1552-es török hadjárat valamely célját (terjeszkedés a Tiszántúlon, a felvidéki bányavárosok megközelítése, a Habsburgok által birtokolt északi és keleti országrészek elszakítása, a Magyar Királyság és Erdély egyesítésének megakadályozása), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a török elfoglalta Temesvárt / Szolnokot, meghódította a Tiszántúl nagy részét, Eger megvédése részben meghiúsította a török terveit).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy az 1566-os török hadjárat célja Szigetvár elfoglalása volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Szulejmán személyesen vezette a sereget / az ostrom közben elhunyt, a várat Zrínyi Miklós védte, a küzdelem Zrínyi hősi halálával végződött, Szigetvár elesett, a török a szigetvári ostrommal egy időben Erdélyt is támadta).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

79.

- a) A (Törvényhozó) Nemzetgyűlést / törvényhozó szervet a választópolgárok választották.
b) Cenzusos választójog érvényesült. / Közvetett (elektorális) választási rendszer működött.
c) A (Törvényhozó) Nemzetgyűlés ellenőrizte a minisztereket / kormányt.
d) A minisztereket / a kormányt a király nevezi ki / a királyt nem ellenőrzi senki.
(A helyes válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatóak.)

80.

a)

Fogalom	Forrásrészletek betűjele	
Népfelség elve	A	D
Alapvető emberi / természetes jogok	B	E

Az egy sorban megjelenő betűjelek sorrendje felcserélhető.

- b) F: lelkiismereti szabadság / vallásszabadság / vallási türelem;
G: szólásszabadság / véleménysszabadság / a véleménynyilvánítás szabadsága / sajtószabadság
c) 3., 5.

81.

- a) A – 3, C – 1, D – 4, E – 2
b) A (trafalgari) vereség után Anglia tengereken való legyőzésének szándékát lényegében feladta / Angliát gazdaságilag (a kontinentális zárlattal) kívánta térdre kényszeríteni. *(Más, hasonló értelmű válasz is elfogadható.)*
c) 3., 4.

82.

- a) Az elvesztett / Oroszországhoz került lengyel területeikért
b) Poroszországnak: a német területeken
a Habsburg Birodalomnak: az itáliai területeken
c) Franciaországgal szemben (Elfogadható még: Oroszországgal szemben)
d) területi változás: Oroszország kapta a kongresszusi Lengyelországot
magyarázat: ezért kapott kárpótlást Poroszország és a Habsburg Birodalom
vagy
területi változás: Oroszország csak mérsékelt területi gyarapodást könyvelhetett el
magyarázat: az erőegyensúly miatt
vagy
területi változás: Belgiumot Hollandiához csatolták / Piemontot bővítették
magyarázat: a francia terjeszkedés gátlására
vagy
területi változás: Nagy-Britannia tengeri támaszpontokat (pl. Málta, Helgoland) szerzett
magyarázat: az egyensúly fenntartására
(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, ill. más helyes, a térképekről leolvasható válasz is elfogadható.)

83.

- a) A francia forradalom. vagy Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának elfogadása.
(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)
b) liberális / liberalizmus
c) B
d) D
e) A, C

84.

A forrás betűjele	Szerző	Politikai eszme
A)	a) Marx (és Engels)	-----
B)	b) XIII. Leó (pápa)	c) keresztényszocializmus
C)	-----	d) szociáldemokrácia / revizionizmus

Gondolat	A)	B)	C)
e) A választójog kiszélesítésének köszönhetően a munkások könnyebben tudják érvényesíteni érdekeiket.			X
f) A nemzetállami törekvéseknek nincs jövőjük.	X		
g) Szükség van az állami gondoskodásra.		X	
h) A gazdasági fejlődés növeli a munkások erejét.	X		

- i) A munkások helyzetének javítása. (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)
j) ipari forradalom / ipari forradalmak (kibontakozása)
k) Az osztályharccal. / Azzal az elképzeléssel, hogy a burzsoák és a proletárok egymás ellenségei. (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)
l) A forradalmat. / A hatalom erőszakos megszerzését. (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Napóleon koronázásának körülményeit és következményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy Napóleon (1804–1814/15) uralkodott, és említi a téma egy térbeli elemét (pl. Párizsban került sor a koronázásra, a koronázás után győzött Austerlitz-nél, vereséget szenvedett Trafalgarnál).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. koalíció / szövetség, császár, pápa, diktatúra.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a kép lényegét (pl. Napóleon önmagát / és feleségét koronázza meg, a pápa csak asszisztál az eseményen), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Napóleon ezzel azt kívánta jelezni, hogy önerejéből lett császár / császári hatalma nem a pápától ered, a pápa a konkordátum miatt lekötelezettje volt, a pápa jelenléte legitímálta a koronázást).	0–3
	F2 Rögzít Napóleon ígéreteiből legalább kettőt (pl. területi integritás, szabad vallásgyakorlás, egyenlőség, polgári jogok, gazdasági alapelvek), és ezek közül eggyel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a területi integritás védelmét hódításokkal képzelte el, célja az államegyház megvalósítása volt, a pápasággal sok konfliktusa volt, rendszerét a titkosrendőrség segítségével tartotta fenn, rendszere valójában diktatúra volt, a nemzeti ipart a kontinentális zárlat is segítette.)	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a császárság létrehozásának céljait (pl. Nagy Károly császárságának folytatása, Franciaország hatalmi státuszának emelése, az ország belső stabilitásának megteremtése), és értelmezi a megfogalmazott célt (pl. a Római Birodalom feltámasztása, francia hegemonia létrehozása Európában, királpárti és republikánus összeesküvések megszüntetése) <i> vagy </i> Rögzíti a császárság megszületésének valamely történelmi előzményét (pl. hogy a konzulátus rendszere készítette elő a császárságot, katonai puccsal jutott hatalomra) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. első konzulként diktatúrát alakított ki, polgári reformokat / egységes jogrendet vezetett be, katonai sikerei jutatták el ide).	0–3
	E2 Rögzíti Napóleon császárrá koronázásának valamely következményét (pl. újabb háborúk, európai hegemoniára törekvés, dinasztia alapításának vágya) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Napóleon háborút indított Anglia ellen, Napóleon ellen	0–3

	újabb koalíció alakult, tengeren vereséget szenvedett, a kontinens monarchiáit a franciák legyőzték, katonai sikerei révén megszilárdult a császárság, győzelmeinek köszönhetően házasodhatott meg egy Habsburg hercegnővel).	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

86.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a bécsi kongresszus célkitűzéseit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a bécsi kongresszusra Napóleon bukása (1814–15) után került sor, és tisztában van a téma legalább egy térbeli elemével (pl. Bécs a Habsburg Birodalom fővárosa, kongresszusi Lengyelország létrehozása, Poroszország Rajna-menti tartományai, a Habsburg Birodalom észak-itáliai tartományai).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. Szent Szövetség, erőegyensúly, forradalom, dinasztia / uralkodócsalád.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy az aláíró uralkodók katonai segítséget ígérnek egymásnak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. céljuk a forradalmak elkerülése volt, a három alapító Oroszország, Poroszország és a Habsburg Birodalom, rendszeresen tartottak konferenciákat, a Szövetség a kereszténység védelmére is hivatkozott).	0–3
	F2 Rögzíti, hogy a Napóleon által beiktatott uralkodók elvesztették trónjukat, és megállapítja, hogy helyreállították a történelmi dinasztiákat.	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a bécsi kongresszust a Napóleon bukása utáni rendezés céljával hívták össze, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ülését megszakította Napóleon visszatérése, a modern diplomácia kezdetének is tekintik, fő szervezője Metternich volt).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy az egyik cél a hatalmi egyensúly helyreállítása / megőrzése volt, és ezzel kapcsolatban a területi rendezésre vonatkozó lényegi megállapítást tesz (pl. korlátozták az orosz terjeszkedést, nem büntették túlzottan Franciaországot, megerősítették Poroszországot / a Habsburg Birodalmat, megerősítették Franciaország szomszédjait: Hollandia, Piemont, Nagy-Britannia tengeri támaszpontokat szerzett).	0–3

Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.

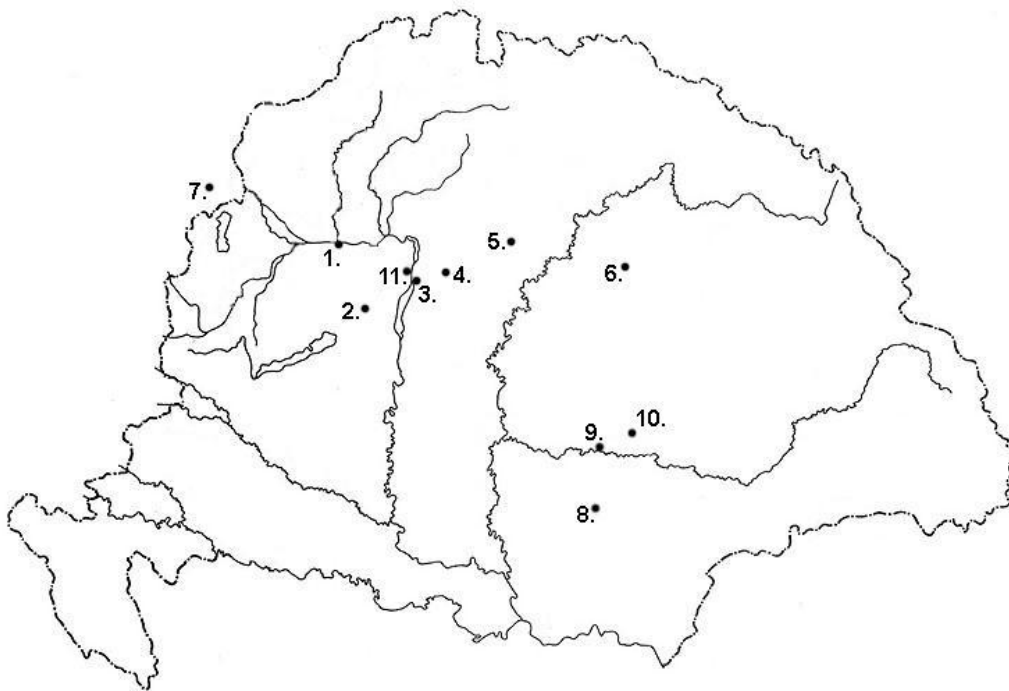
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM	10

87.

Intézmény vagy párt	A forrás betűjele
Magyar Tudós Társaság (Magyar Tudományos Akadémia)	E
Pesti Casino (Nemzeti Kaszinó)	D
Országos Végegyesület (Végegylet)	A
Ellenzéki Párt	C

88.

Hibajavítás: az a) feladatrészből kimaradt a térkép vázlat:

a)

A forrás betűjele	A település neve	A település sorszáma
A	Arad	9.
B	Pákozd vagy Sukoró	2.
C	Debrecen	6.
D	Világos	10.

b)

1.	2.	3.	4.
B	C	D	A

89.

a) 1. e) 2. a) 3. b)

b) 1. jobbágyság 2. jobbágyszabadítás / kötelező örökváltság

c) 2., 3.

90.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a magyar szabadságharcnak az 1849 tavaszán történt legfontosabb katonai és politikai eseményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti legalább két esemény pontos dátumát a következők közül: pl. 1849. április 6. isaszegi csata, április 14. a Függetlenségi Nyilatkozat kiadása, május 21. Buda bevétele.	0–2
	T2 Rögzíti a téma legalább két térbeli elemét (pl. a Függetlenségi Nyilatkozat kiadásának helyszíne / a kormányzat székhelye Debrecen volt, a tavaszi hadjárat előtt a Tisza vidékén összpontosították a magyar seregeket, a tavaszi hadjárat eredményeként a magyar kormány ellenőrzése alá került az ország szinte teljes területe).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. csata, ostrom, országgyűlés, kormány.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. honvédség / honvédsereg, tavaszi hadjárat, orosz / cári beavatkozás, szabadságharc.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tény az isaszegi csatáról a forrás alapján (pl. több magyar hadtest vett részt a csatában, a császári sereg létszámfölényben volt, megfutamították a császári sereget, nem sikerült a császári sereg bekerítése), és megállapítja, hogy az isaszegi csata a tavaszi hadjárat jelentős győzelme volt.	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Görgey Buda ostromának folytatása mellett érvelt, Klapka Buda ostromának feladását szorgalmazta, a tábornokok közt nem volt egyetértés Buda ostromáról, Buda bevételének elvi és katonai jelentősége is volt), és megállapítja, hogy az elhúzódó ostrom végén a magyarok bevették Budát.	0–3
	F3 Rögzít egy lényeges tény a forrásból (pl. Ferenc József szövetkezett az orosz cárral, a magyar kormány a végsőkig való ellenállás mellett döntött / tiltakozását fejezte ki az orosz támadás miatt), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Ferenc József a tavaszi hadjáratban elszenvedett kudarcok miatt kérte az oroszok beavatkozását, az orosz beavatkozás megpecsé-	0–3

	telte a magyar szabadságharc sorsát).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzít egy lényeges tényt a tavaszi hadjáratra vonatkozóan (pl. célja az ország területének visszafoglalása / a császári sereg végső legyőzése volt, haditervét – nagyrészt – Klapka György dolgozta ki) <i> vagy rögzíti a tavaszi hadjárat egy – a forrásokban nem szereplő – győzelmét (pl. Tápióbicske, Vác, Nagysalló, Komárom), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a császári sereget nem sikerült bekeríteni / megsemmisíteni, a tavaszi hadjárat a szabadságharc csúcspontja / legsikeresebb időszaka volt).</i>	0–3
	E2 Rögzíti a függetlenség kikiáltását, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ez válasz volt a Magyarország beolvasztását célzó olmtüzi alkotmányra, a tavaszi hadjárat sikerei ösztönözték, a függetlenség megtartásához külföldi hatalmak támogatására lett volna szükség, ezzel együtt sor került a Habsburg-ház trónfosztására is, a békepartiak ellenezték).	0–3
	E3 Rögzíti egy tényt az ország irányítására vonatkozóan (pl. létrejött a Szemere-kormány, Kossuth lett az államfő / kormányzó-elnök), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (a kormány az Országos Honvédelmi Bizottmány helyét vette át, az államformáról későbbre halasztották a döntést).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		33

91.

Állítás	A) betűjelű forrás	B) betűjelű forrás	C) betűjelű forrás	Egyik sem
a) Megkérdőjelezi a nemzetiségek asszimilációjára irányuló törekvések értelmét.		X		
b) Állampolgári jogegyenlőséget kínál a nemzetiségeknek.	X			
c) Kollektív nemzetiségi jogok megadását javasolja.				X
d) Felidézi a nemzethalál gondolatát.		X		
e) A magyar államnyelv bevezetése mellett érvel.			X	
f) Területi autonómiát kínál egyes nemzetiségeknek.				X

92.

- a) 1. Kölcsey Ferenc 2. Wesselényi Miklós 3. Kossuth Lajos
b) 1832–1836

93.

a)

Feltétel	Forrásrészlet betűjele	
Jövedelmi cenzus	E	
Korábbi előjog megtartása	A	G
Műveltségi cenzus	F	
Vagyoni cenzus	C	D

b) népképviselő

94.

- a) A) román(ok) B) szerb(ek) C) horvát(ok)
b) szász(ok), székely(ek), magyar(ok) (A válaszok más sorrendben is elfogadhatóak.)
c) 3.

95.

a)

Téma	Pontok sorszáma		
A) Polgári alkotmányos államszervezet kialakítása	2.	3.	8.
B) Polgári társadalom és jogegyenlőség megteremtése	4.	6.	7.
C) Nemzeti függetlenségi törekvések	5.	9.	10.

b)

Leírás	Téma betűjele
Az áprilisi törvényekben nem szabályozták megfelelően.	C
Az áprilisi törvényekben szabályozták, ám a szabadságharc bukásával visszavonták.	A
Az áprilisi törvényekben szabályozták, és a szabadságharc bukása után is érvényben maradt.	B

c) A Habsburg Birodalom többi országát / tartományát. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

d) Polgári: A nemesség kiváltságokkal rendelkezett. / A jobbágság alávetett helyzetben volt.

Vallási: A katolikus egyház kiemelt helyzetben volt. / A zsidók nem voltak egyenjogúak.

(A válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók, illetve elfogadható bármely válaszelem helyett valamely konkrét jog vagy annak hiánya: pl. adómentesség, földbirtoklás tilalma. Más helyes válasz is elfogadható.)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a rendi országgyűlés felépítését és működését mutatja be a reformkori Magyarországon. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a reformkor időbeli határait (1825/1830/1832–1848) <i>vagy</i> rögzíti, hogy 1825/27-től rendszeresen (három évenként) tartottak országgyűlést.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy az országgyűlések helyszíne Pozsony volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. uralkodó, törvény, (vár)megye, ellenzék.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, követ.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. 1825–27-ben hosszú szünet után hívtak össze országgyűlést, ez változást jelentett az udvar politikájában, az udvar nem akarta Magyarországot az örökös tartományok mintájára kormányozni), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az udvarnak szüksége volt az újoncok és adók megszavazására, ezzel helyreállt a rendi dualizmus / Magyarország rendi önállósága, a rendek jelentős politikai befolyással rendelkeztek, az udvar felhagyott az abszolutista törekvésekkel, később ez tette lehetővé a reformtörekvések érvényesítését).	0–3
	F2 Rögzíti, hogy egyes főispánok (az 1832–36-os országgyűlésen) módosították a követutasításokat, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a vármegyei nemesség nagy része könnyen befolyásolható volt, az udvar ilyen módon tudta befolyásolni az alsótábla döntéseit, a követek kötelesek voltak a követutasításnak / nem a meggyőződésüknek megfelelően szavazni).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. az országgyűlési ifjúság többnyire joghallgatókból állt, radikális ellenzéki / reformpárti eszméket vallott, részt vett az országgyűlés ülésein), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. szavazati joggal nem rendelkeztek, mégis befolyásolták az országgyűlés / az alsótábla döntéseit / hangulatát; az udvar forradalmi szervezkedéssel vádolta meg őket / Lovassy Lászlót).	0–3
	F4 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Horvátország követeket küldött az országgyűlésbe, a horvát követek latinul szólaltak fel, a magyar követek rossz néven vették a latin nyelvű felszólalást), és tesz egy érdemi megállapítást	0–3

	erre vonatkozóan (pl. a horvátok tiltakoztak a magyar nyelv államnyelvvé tétele ellen, a reformkorban a magyar lett az országgyűlések nyelve).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy az alsótábla követeknek többségét a megyei követek adták, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a megyegyűléseken / a megyék nemesei közül választották őket, a köznemesség befolyása érvényesült, itt fogalmazódtak meg a reformkezdeményezések).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a felsótábla ülésein főnemesek és főpapok (és főispánok) vettek részt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. személyre szóló meghívót kaptak az uralkodótól, jellemzően udvarhűek voltak, itt is megszerveződött egy reformpárti csoport).	0–3
	E3 Rögzít egy lényeges tényt az országgyűlés szerkezetére / működésére vonatkozóan (pl. kétkamarás volt, az uralkodó hívta össze, a nádor elnökölt, az udvar és az országgyűlés le- és feliratokban érintkezett egymással, a törvényjavaslatokat az alsótábla kezdeményezte, a törvényjavaslatok tárgyalását kerületi üléseken készítették elő), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a törvény megszületéséhez mindkét tábla egyetértésére – és az uralkodói szentesítésre – volt szükség, az udvarnak viszonylag széles mozgástere volt, a jogalkotás folyamata lassú / nehézkes volt).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

97.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Magyar Királyság helyzetét mutatja be a Habsburg Birodalomban a XVI. században és XVII. század végén a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a Magyar Királyság török uralom alá kerülésének dátumát (1526 vagy 1541), és rögzít egy lényeges évszámot a török kiűzésével összefüggésben (1686 – Buda visszafoglalása vagy 1699 – karlócai béke).	0–2
	T2 Rögzíti a témához kapcsolódó területi változást: a XVI. században az ország nyugati és északi területei kerültek Habsburg uralom alá, a XVII. század végén az ország majdnem teljes területe felszabadult a török uralom alól / a Habsburg Birodalom része lett.	0–2

	T3 Rögzíti a téma egy további térbeli elemét (pl. az uralkodó udvara Bécsben volt, egyes kormányzati szervek Pozsonyban működtek, jelentős végvár volt Kanizsa / Győr / Érsekújvár / Eger).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. kormányzat, katonaság, önállóság, országgyűlés.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár(i rendszer), rend(i dualizmus), abszolutizmus, trónöröklés.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. a hadikiadások felülmúlták az ország bevételeit, az 1570-es évekre jelentősen megnöttek a hadikiadások), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a hadikiadások fedezéséhez szükség volt a Habsburgok többi tartományának bevételeire / a német területekről érkező segélyekre is, a magas hadikiadások a végvári rendszer fenntartásának költségeivel magyarázhatóak, a kiadások növekedésének fő okai a végvári építkezések voltak).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a rendek sérelmezték, hogy birodalmi kormányzati szervek intézték a magyar ügyeket; a korszakban új kormányzati intézmények jöttek létre; az uralkodó ígéretet tett arra, hogy az ország ügyeit az arra kijelölt kormányzati intézményekben tárgyalják; a pénzügyeket a Magyar Kamara intézte; a hadügyeket az Udvari Haditanács intézte), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a gyakorlatban a magyar ügyek alárendelődtek a birodalmi érdekeknek, az új kormányzati intézmények létrehozása összefüggött Magyarországnak a birodalomba való betagozódásával, az Udvari Haditanács birodalmi hatáskörrel rendelkezett).	0–3
	F3 Rögzíti, hogy Magyarország déli területein megszervezték a Határőrvidéket, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ez a törökök elleni védelmet szolgálta, egy részére szerb katonaparasztokat telepítettek be, ezt a területet leválasztották Magyarországról / a vármegyékről).	0–3
	F4 Rögzíti a forrás lényegét (pl. a magyar nemesek lemondtak királyválasztó jogukról, Magyarország örökös királysággá vált, a férfiág kihalásáig a Habsburg család tagjai örökölték a magyar trónt), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. közvetlen előzménye Buda visszafoglalása volt, ezzel gyengült Magyarország rendi önállósága, ennek gyakorlati jelentősége nem volt).	0–3

	F5 Rögzít egy lényeges tényt a forrás alapján (pl. a császári katonaság visszaélt hatalmával, a vármegyei tisztségviselők tehetetlenek voltak a császári katonákkal szemben, a lakosságot magas adókkal sújtották), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Magyarországot a császári katonaság szabadította fel a török uralom alól, a zsoldossereg fosztogatott az országban, az elégedetlenségnek szerepe volt a tiszaháti parasztfelkelés / a Rákóczi-szabadságharc kirobbanásában).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a mohácsi csata után I. Ferdinándot magyar királlyá választották, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. egy korábbi családi szerződés / II. Lajossal való rokonsága indokolta ezt, harcot vívott az országért Szapolyai Jánossal, segítséget kapott V. Károly császártól, cseh király is lett, V. Károly lemondása után német-római császár lett).	0–3
	E2 Rögzít egy tényt Magyarországnak a Habsburg Birodalmon belüli XVI. századi helyzetére vonatkozóan (pl. határtartomány volt, ütközőterületté vált a két birodalom között, csak egy része került Habsburg uralom alá), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a háborúk nagy terhet jelentettek az ország számára, a Habsburgok számára örökös tartományaik / Bécs védelme miatt volt fontos, a két nagyhatalom között erőegyensúly alakult ki, a Habsburgok a XVI. században nem tudták kiűzni a törököt / Erdélyt egyesíteni Magyarországgal).	0–3
	E3 Rögzít egy lényegi tényt a rendi kormányzásra vonatkozóan (pl. országgyűléseket tartottak, továbbra is működtek a vármegyék, fennmaradt a nádori tisztség), és megállapítja, hogy Magyarországon nem épült ki abszolutizmus / rendi dualizmus működött.	0–3
	E4 Rögzíti a magyar rendek helyzetének egy lényegi, a törökök kiűzésével összefüggő változását (pl. lemondtak az ellenállási jogukról, birtokaikat csak akkor kapták vissza, ha igazolták tulajdonjogukat / fegyverváltást fizettek, a végvári katonaságot elbocsátották, vallásüldözés kezdődött), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az, hogy a császári katonaság szabadította fel Magyarországot, meggyengítette a rendek helyzetét; az udvar kísérletet tett a rendi önállóság felszámolására / abszolutista kormányzás bevezetésére).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a pápaság történetét mutatja be a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább egy lényegi időbeli elemet (pl. 1054 a nagy egyházszakadás, 1075 az invesztitúraharc kezdete, 1122 a wormsi konkordátum, 1415 konstanzi zsinat).	0–2
	T2 A téma kifejtése során ügyel a kronologikus szerkesztésre.	0–2
	T3 Rögzít legalább két lényegi térbeli elemet (pl. Róma a pápai székhely, Konstantinápoly a keleti pátriárka székhelye, az Egyházi / Pápai Állam Itália közepén, az egyes eretnekmozgalmak központjai, Avignon mint pápai székhely, a konstanzi zsinat).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. pápa, egyház, katolikus, ortodox.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. eretnek, keresztes hadjárat, invesztitúra, inkvizíció.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. Jézus Péterre bizza az egyház vezetését, Jézus Pétert felhatalmazza a bűnbocsánatra), és a pápai hatalom péteri eredetével kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Jézus Pétert tette meg az apostolok vezetőjévé, Péter a hagyomány szerint Róma első püspöke volt, Péter – és Pál – Rómában halt mártírhalált, a Biblia szó szerint nem utal a pápai hatalomra).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. a pátriárkátusok egyenrangúsága mellett áll ki, Róma uralmi törekvéseit elutasítja, elismeri Róma tiszteletbeli elsőbbségét), és az egyházszakadással kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a pápa és a pátriárka kölcsönösen kiátkozták egymást, a nyugati / latin egyház a katolikus, a keleti / görög pedig az ortodox nevet vette fel, több – sikertelen – kísérlet történt az egyesítésre).	0–3
	F3 Rögzít egy-egy lényegi elemet a szövegből a pápa egyházi, ill. világi hatalmára vonatkozóan (pl. püspökök kinevezése, püspökségek alapítása / megszüntetése, ill. császárok letétele, hűségeskü alóli feloldozás), és az invesztitúrával kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a császár / az uralkodók hűbéreseikként tekintettek a főpapokra, az egyház a püspökök választását / pápai kinevezését akarta elérni, VII. Gergely a pápai hatalmat a császári felé helyezte – két kard elmélete).	0–3

	F4 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. az eretnekek a Bibliára hivatkozva nem ismerték el a pápai hatalmat / egyházi hierarchiát), és az eretnekmozgalmakkal kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. általában is fenyegették a feudális rendet, az őskeresztény közösségek szervezetehez nyúltak vissza, a pápa keresztes hadjáratot hirdetett ellenük, az inkvizíció egyházi nyomozhatóságként / törvényszékként működött ellenük).	0–3
	F5 Rögzíti, hogy az egyes európai hatalmak két különböző pápát támogattak, és a nyugati egyházszakadással kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a pápaság Franciaország befolyása alá került – avignoni fogság, a szakadáshoz a Rómába való visszatérési kísérlet vezetett, a szakadást a konstanzi zsinat oldotta fel Zsigmond vezetésével).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a pápa a római katolikus egyház feje, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a hierarchiában alatta az érsekek / püspökök állnak, ő maga Róma püspöke, elnökletével működik az egyetemes zsinat, az egyházi személyek legfőbb bírója).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a pápa világi uralkodó is az Egyházi / Pápai Allamban, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Kis Pippin / a frank uralkodók segítségével hozták létre, Róma környékéről később egész Közép-Itáliára kiterjedt, egyes pápák ezen kívül más országok hűbérurái is voltak).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a pápaság és a császárság között a főpapi kinevezések jogáért folyt az investitúraháború, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a tét az egyház függetlensége / a tartományurak feletti császári hatalom volt, kompromisszumos megoldás volt az egyházi választás és a császári hűbér – wormsi konkordátum).	0–3
	E4 Rögzít még egy lényeges tény a pápai hatalommal kapcsolatban (pl. szerzetesrendek alapításának engedélyezése, egyetemek alapítása, keresztes hadjáratok meghirdetése), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. különböző – oktatási, szociális, missziós – feladatokat láttak el / így reagált az egyház a változó kihívásokra, a világi hatalomtól független egyházi intézmények voltak / legmagasabb rendű tudománynak a teológia számított, cél volt a keleti kereszténységgel való újraegyesülés / keresztes államok jöttek létre a Szentföldön, a Bizánci Birodalom területén, a Baltikumban / egyházi lovagrendeket alapítottak a hódítások védelmére).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3

Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.

A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM	22

99.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a mezőgazdaság fejlődését mutatja be a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább két lényegi időbeli elemet (pl. a mezőgazdaság forradalma az ezredfordulón ment végbe, a városiasodás a XII-XIII. század folyamán indult meg, a középkori gazdasági rendszer Amerika felfedezése változtatja meg).	0–2
	T2 Rögzít legalább két lényegi térbeli elemet (pl. a mezőgazdasági fejlődés a Frank Birodalomban / Nyugat-Európában indult el, a városiasodás Nyugat-Európában kezdődött, kereskedelmi utak helye Amerika felfedezése előtt).	0–2
	T3 Rögzíti a téma egy másik térbeli elemét (pl. a hanyatló középkorban Közép-Európa emelkedett fel, a pestis kevésbé érintette Közép-Európát, Amerika felfedezése a közép-európai mezőgazdaságra is pozitívan hatott).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. önellátás, uradalom, jobbágy, város.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. feudalizmus, kapitalizmus, nyomásos gazdálkodás, világkereskedelem.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti az ábra valamely lényegi elemét (pl. a háromnyomásos gazdálkodás során évszakok változása szerint cserélték a dűlőket, a föld kétharmad részét bevetették / egyharmada maradt csak ugar), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a háromnyomásos gazdálkodás adta a legnagyobb termés-hozamot a középkorban, nyomáskényszerrel járt együtt, az ugart legeltetésre is használták, a kétnyomásos gazdálkodást váltotta fel).	0–3
	F2 Rögzíti a kép egy lényegi elemét (pl. a lovat szügyhámval fogatolták, a szántást nehézkeivel végezték), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. szügyhám révén elbírták az állatok a nehézkeét, a nehézke mélyebben tudta megforgatni a talajt, a termésátlagok növekedésnek indultak).	0–3

	<p>F3 Rögzíti a forrás valamely lényegi elemét (pl. a víz energiáját nemcsak örlésre, hanem más munkákra – pl. kőtörés, bőrkikészítés – is használták, egy kolostor fejlett iparos tevékenységet is végzett), és az iparosodással kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a technikai fejlődés következtében a kézműipar is fejlődésnek indult, a különböző ipari / mezőgazdasági eljárások elterjesztésében a szerzetesek nagy szerepet játszottak).</p>	<p>0–3</p>
	<p>F4 Rögzíti a grafikon valamely lényegi elemét (pl. a XIII. században a népesség jelentős növekedésnek indult, a népességnövekedés 1300 után megtört, 1300–1400 között a népesség ismét csökkent, a népesség 1400 után újra nőtt), és a népességszám változásaival / okaival kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a mezőgazdasági eljárások fejlődése / a járványok / háborúk mérséklődése is hozzájárult a népesség növekedéséhez, a pestis / háborúk következtében csökkent a népesség, a XV. századra relatív túlnépesedés alakult ki).</p>	<p>0–3</p>
	<p>F5 Rögzíti a forrás valamely lényegi elemét (pl. a parasztokat röghöz kötötték / akadályozták a őket a királyság elhagyásában, nehéz volt munkaerőt találni), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. nagy igény volt a gabonára Európában, a kelet-európai gabona nyugati piacokra áramlott a kibontakozó árforradalom miatt, a földesurak bekapcsolódtak az árutermelésbe, a piaci versenyben a földesurak visszaéltek előjogaikkal).</p>	<p>0–3</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti a kora középkori mezőgazdaság egyik jellemzőjét (pl. a földbőség miatt a legelőváltó gazdálkodás volt jellemző, alapegysége az uradalom volt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. önellátó gazdálkodás vált általánossá, az uradalom lakossága a föld terményéből élt / minden terméket maga állított elő, csak csekély mezőgazdasági felesleg keletkezett; az uradalomhoz falu, szántó, legelő, erdő tartozott, az uradalom raktározó és újraelosztó szerepet is betöltött).</p>	<p>0–3</p>
	<p>E2 Rögzíti a kora középkori népesedési viszonyok valamely jellemző elemét (pl. a népsűrűség alacsony volt, a IX. századtól a népesség lassú növekedésnek indult), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a népvándorlás / a járványok / az éhínségek miatt csökkent a népesség, a klimatikus változások is hatottak a népességszámra, az alacsony népsűrűség miatt volt elegendő föld, a mezőgazdaság fejlődése következtében nőtt a népesség, a Frank Birodalom viszonylagos békét teremtett Európában).</p>	<p>0–3</p>

	E3 Rögzíti a mezőgazdaság az ezredfordulón bekövetkezett fejlődésének valamely hatását (pl. megszünt az önellátó gazdálkodás, kialakult ismét az áru-termelés / kereskedelem / pénzgazdálkodás, a népesség növekedésnek indult, kialakultak a városok), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az élelmiszerellátás javult, megnevez kereskedelmi utakat, a népesség növekedése is hozzájárult a technikai változáshoz, az iparosok és kereskedők a városokban éltek).	0–3
	E4 Rögzíti, a XV. századi (mező)gazdaság egy lényegi jellemzőjét (pl. a háromnyomásos gazdálkodás nem volt képes a XV. században ellátni Európát, nemesfémhiány alakult ki, a levantei kereskedelem nehézségekkel küzdött) és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. élelmiszerhiány alakult ki, a mezőgazdasági árak nőttek, Közép-Európa mezőgazdasági terményeit Nyugatra szállította, a Hanza-kereskedelem fellendült).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

100.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az uralkodók és a világi előkelők viszonyát mutatja be a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább két évszámot a következők közül: II. András uralkodásának kezdete: 1205, az Aranybulla kiadása: 1222, II. András halála / IV. Béla uralkodásának kezdete: 1235, IV. Béla halála: 1270.	0–2
	T2 Rögzít legalább két évszámot a következők közül: I. Károly uralkodásának kezdete: 1301 /1308, I. Károly halála / I. (Nagy) Lajos uralkodásának kezdete: 1342, I. (Nagy) Lajos törvényeinek kiadása: 1351, I. (Nagy) Lajos halála: 1370.	0–2
	T3 Rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. az Aranybulla kiadására Székesfehérváron került sor, I. Károly Nápolyból származott, a rozgonyi csatában győzte le az Abákat, a kiskirályok legyőzése után Visegrádra helyezte az uralkodói székhelyét, I. Lajos hadjáratokat vezetett Nápolyba).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. uralkodó, trónviszály, birtok, tisztség.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. báró, bandérium, ellenállási jog / záradék,	0–2

	<p>ősiség <i>vagy</i> kilenced.</p> <p>K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	<p>F1 Rögzíti a forrás lényegét (pl. az Aranybullában tiltották / korlátozták a birtokok / tisztségek halmozását), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. II. András korábban birtokok / tisztségek adományozásával igyekezett híveket szerezni, ezzel egyes előkelő családok jelentős befolyását akarták csökkenteni, az intézkedés ellenére jelentős maradt az előkelők befolyása / gyenge maradt az uralkodói hatalom).</p>	0–3
	<p>F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. IV. Béla leszámolt apja híveivel, visszavette az apja által eladományozott birtokokat), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. trónörökösként szembe került apjával, gyengekezű uralkodónak tartotta apját, célja a királyi hatalom megerősítése / a bárók befolyásának csökkentése volt, a kialakult konfliktust tovább mélyítette a kunok befogadása).</p>	0–3
	<p>F3 Rögzít egy lényeges tény a térkép vázlat alapján (pl. I. Károly trónra kerülésekor az ország területének nagy részét tartományurak / kiskirályok uralták, a tartományurak több megyényi terület korlátlan urai voltak, az uralkodói hatalom csak a középső területekre és az Alföldre terjedt ki, I. Károly uralkodásának első felét a tartományurakkal folytatott harc jellemezte), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a tartományúri hatalom kialakulása a gyenge királyi hatalom eredménye volt, I. Károly trónviszályokat követően került trónra, a tartományurak legyőzése / Csák Máté halála után tudta kiterjeszteni hatalmát az egész országra).</p>	0–3
	<p>F4 Rögzít egy lényeges tény a táblázat alapján (pl. I. Károly birtokokat és tisztségeket adományozott híveinek, a tartományurak elkobzott birtokait hívei között osztotta szét, uralkodása alatt új bárói réteg alakult ki), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az I. Károly által adományozott birtokok a tisztséggel együtt visszavehetőek voltak, az új bárói réteg hű támasza volt a királynak, bandériumaik alkották a királyi sereg jelentős részét).</p>	0–3
	<p>F5 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. I. Lajos a rendek / részben a bárók nyomására adta ki törvényeit, a nápolyi hadjáratokhoz kapott támogatásra hivatkozott), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. törvényeivel megerősítette az Aranybullát / egységesítette a nemesi kiváltságokat, az apja által kialakított bárói rétegre támaszkodott).</p>	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a világi előkelők (bárok) nagybirtokosok voltak, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. birtokaik mellett tisztségeik / bandériumaik biztosították politikai befolyásukat, részt vehettek a királyi tanácsban, a XIV. századtól az egymással szövetkező családok bárói ligákat hoztak létre).	0–3
	E2 Rögzít egy lényegi tény az Aranybullával kapcsolatban a bárókra vonatkozóan (pl. az oklevél védte a szervienseket a bárókkal szemben, tiltotta a tisztségek és birtokok adományozását idegeneknek, biztosította a bárók számára az ellenállás jogát), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. II. András a szerviensekre próbált támaszkodni a bárókkal szemben, a bárók sérelmezték a királyné híveinek befolyását, az ellenállási záradék értelmében a hűtlenség vétke nélkül ellenállhattak az uralkodónak kiváltságaik védelmében).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy IV. Béla a tatárjárás után birtokadományozásokba kezdett, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a birtokok adományozásának feltétele kővár építése / bandérium állítása volt, ez a bárók befolyásának megerősödéséhez vezetett).	0–3
	E4 Rögzít egyet I. Lajos bárókat (is) érintő törvényei közül (pl. a nemesi birtok elidegeníthetatlensége, az egy és ugyanazon nemesi szabadság elve, a kilenced kötelező beszédésének elrendelése), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan a bárókkal kapcsolatban (pl. az ősiség a bárók hatalmaskodásával szemben védte a nemeseket, a bárók a törvény szerint a nemesekkel azonos kiváltságokkal rendelkeztek, a király igyekezett megakadályozni az adókedvezmények alkalmazását).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a rendi társadalom és állam szerkezetét és működését mutatja be a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a Magna Charta Libertatumot 1215-ben adták ki.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy az Aranybullát 1222-ben adták ki, és 1351-ben erősítették meg / módosították.	0–2
	T3 Rögzíti a téma egy angol térbeli elemét (pl. London a főváros, az ország délkeleti része a leginkább városiasodott, az ország grófságokra van osztva).	0–2
	T4 Rögzíti a téma egy magyar térbeli elemét (pl. a királyi központ Visegrád / Buda, a bányavárosok a Felvidéken találhatóak, az ország vármegyékre van osztva).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. nemes, jobbágy, város, kiváltság.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. rend / rendi monarchia, bandérium, országgyűlés / parlament, adó / adómentesség.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy az angol nemesség (bizonyos feltételek mellett: pl. katonai szolgálata helyett, a parlament beleegyezésével) adózott, rögzíti, hogy a magyar nemesség adómentessé vált (a kiváltságát többször is megerősítették), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a valóságban ekkor még mindkét helyen a parasztság fizette az adókat, az angol nemesség kevésbé volt képes korlátozni a királyi hatalmat, mint a magyar, a nemesi kiváltságok mindkét helyen egységessé váltak).	0–4
	F2 Rögzíti, hogy a jobbágyság a korszak során megszűnt Angliában, rögzíti, hogy mindeközben Magyarországon egységessé váltak a jobbági terhek a kilenced fizetésével, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Angliában a parasztság szabad bérlővé vált, míg Magyarországon a nemesség bíráskodásának alávetett jobbágy maradt, Angliában gyorsult a társadalmi mobilitás – pl. a városokba költözés –, Magyarországon megszilárdult a rendi elkülönülés).	0–4
	F3 Rögzíti, hogy a Magna Charta megadta az ellenállás jogát, rögzíti, hogy az Aranybulla is biztosította az ellenállás jogát, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. mindkét dokumentum így kívánta	0–4

	biztosítani a kiváltságokat, mindkét helyen ez volt a rendi intézmények – parlament, rendi országgyűlés – kialakulásának kezdete).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzít egy lényeges tény az angol városiasodással kapcsolatban (pl. a lakosság jelentős része – kb. ötöde – városokban élt, London egész Európában nagyvárosnak számított, fejlett volt a céhes ipar / a tengeri kereskedelem), rögzít egy lényeges tény a magyar városiasodással kapcsolatban (pl. kevés jelentős / szabad királyi város akadt az országban, bányavárosok létesültek a fellendülő nemesfémbányászat miatt, lendületet kapott a mezővárosok fejlődése), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az angol király lényegesen több jövedelmet húzhatott a városoktól / a kereskedelemből, mint a magyar, a magyar királyoknak a korszakban hatalmas jövedelmeik voltak a nemesfém-bányászatból, a királyi hatalmat mindkét helyen erősítette a városokból / bányászatból befolyó jövedelem).	0–4
	E2 Rögzíti az angol parlament szerkezetét (pl. Lordok Háza és Közrendűek Háza, főnemesség és főpapság személyesen, nemesség és polgárok küldötteken keresztül vett részt), rögzíti a kialakuló magyar rendi gyűlés szerkezetét (pl. királyi tanács / előkelők – később: felsőtábla – és közrendűek – később: alsótábla, főnemesség és főpapság személyesen, nemesség tömegesen és polgárok küldöttei), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. fő célja a rendi kiváltságok őrzése / bővítése volt, fő eszköze az adómegegyezés vagy annak megtagadása volt).	0–4
	E3 Rögzíti, hogy Angliában a korszakban már a zsoldos hadviselés jellemző, rögzíti, hogy Magyarországon a haderő zömét a királyi és bárói bandériumok adták, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az angol király inkább tudta függetleníteni magát a rendektől, az angol király egyenletesen több jövedelemmel rendelkezett, ez összefüggött a nemesség kiváltságaival: adómentesség ill. honvédelmi kötelezettség).	0–4
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–4
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

102.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó Anglia (Nagy-Britannia) és az Egyesült Államok alkotmányos rendszerét mutatja be. Válaszában a megadott szempontok szerint összeveti a két rendszert. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a Jognyilatkozat kiadásának évszámát (1689).	0–2
	T2 Rögzít egy évszámot az Amerikai Egyesült Államok születésére vonatkozóan (pl. 1776 – a Függetlenségi Nyilatkozat kiadása, 1783 – a függetlenségi háború lezárása, 1787 – az alkotmány elfogadása).	0–2
	T3 Rögzíti az angol berendezkedés témájának legalább egy térbeli elemét (pl. Nagy-Britannia Anglia és Skócia uniójával jött létre, a parlament / a kormány székhelye Londonban van).	0–2
	T4 Rögzíti az amerikai berendezkedés témájának legalább egy térbeli elemét (pl. az amerikai gyarmatok Nagy-Britanniától szakadtak el, az Egyesült Államokat 13 állam hozta létre).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. alkotmány, parlament, kormány, választójog.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. alkotmányos / parlamentáris monarchia, köztársaság, cenzus, hatalmi ágak.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy tényt az angol parlamenttel kapcsolatban az ábra alapján (pl. az alsóház tagjai választott képviselők, míg a felsőházba születési jog vagy kinevezés alapján kerülnek tagok), rögzít egy tényt az amerikai Kongresszussal kapcsolatban a forrás alapján (a Képviselőház tagjait az egyes államok lakosságának arányában választják, míg a Szenátusban minden állam két képviselővel rendelkezik), és rávilágít egy lényegi hasonlóságra / eltérésre a két törvényhozás között (pl. mindkét törvényhozás kétkamarás, mindkét rendszerben megjelenik a népszuverenitás / népképviselés elve, a Lordok Házában az amerikai Szenátustól eltérően nem választott képviselők ülnek).	0–4
	F2 Rögzít egy tényt az angol választójoggal kapcsolatban az ábra alapján (pl. cenzusos választójog volt, a lakosság 5–7 százaléka szavazhatott), rögzít egy tényt az amerikai választójoggal kapcsolatban (pl. a választójogot nem szabályozták szövetségi szinten, államonként eltérő volt a szabályozás, adófizetéshez / vagyoni feltételekhez kötötték a választójogot), és rávilágít egy lényegi	0–4

	<p>hasonlóságra / eltérésre a két választójog között (pl. az Egyesült Államokban a lakosság szélesebb köre rendelkezett választójoggal, mindkét országban jellemzően vagyoni cenzushoz /is/ volt kötve a választójog, egyik országban sem volt rendi alapú választójog, mindkét országban csak a /felnőtt fehér/ férfiaknak volt választójoga).</p>	
	<p>F3 Rögzít egy tényt az angol kormány felelősségre vonhatóságáról a forrás alapján (pl. a miniszterek felelősségre vonhatósága középkori hagyomány volt, a Lordok Háza bíraskodott a miniszterek felett), rögzít egy tényt az amerikai elnök felelősségre vonhatóságával kapcsolatban (pl. a Képviselőház vádat emelhet ellene, a Szenátus folytat tárgyalást vádemelés esetén, a Kongresszus súlyos bűncselekmény esetén elmozdíthatja az elnököt), és megállapítja, hogy mindkét országban felelős a végrehajtó hatalom a törvényhozónak.</p>	0-4
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti, hogy az angol parlamentáris rendszer alapjául a Jognyilatkozat (és további törvények) szolgálnak, rögzíti, hogy az amerikai alkotmányos rendszer alapjául az alkotmány (és kiegészítései) szolgálnak, és rávilágít egy lényegi hasonlóságra / eltérésre a két rendszer kialakulására vonatkozóan (pl. az angol parlamentáris rendszer kialakulása hosszabb folyamat volt, mint az amerikaié; Nagy-Britanniának az Egyesült Államoktól eltérően nincs írott alkotmánya; Nagy-Britanniában az íratlan hagyománynak is szabályozó szerepe van, míg az Egyesült Államokban jogszabályokra épül a rendszer; Angliában a „dicsőséges forradalom” / az uralkodók és a parlament összeütközése, míg az Egyesült Államokban a függetlenné válás után alakult ki az új rendszer; mindkét rendszer kialakulására hatott a felvilágosodás eszme-rendszere).</p>	0-4
	<p>E2 Rögzíti, hogy Angliában királyság / monarchia az államforma; rögzíti, hogy az Egyesült Államokban köztársaság az államforma, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Angliában a történelmi hagyománynak volt ebben szerepe, míg az Egyesült Államokban egy teljesen új / a puritán közösségek mintájára szerveződő rendszer jött létre; Anglia uralma alá hajtotta Skóciát és Írországot, míg az Egyesült Államokban az egykori gyarmatok szövetségi államot hoztak létre; Angliában az uralkodó szerepe formálissá vált, míg az Egyesült Államokban az elnök tényleges hatalommal bír).</p>	0-4
	<p>E3 Rögzíti, hogy Angliában a kormány gyakorolja a végrehajtó hatalmat; rögzíti, hogy az Egyesült Államokban az elnök gyakorolja a végrehajtó hatalmat, és rávilágít egy hasonlóságra / eltérésre a végrehajtó hatalomra vonatkozóan (pl. mindkét országban elválasztották a végrehajtó hatalmat a törvényhozó hatalomtól; az</p>	0-4

	angol kormányt az uralkodó nevezi ki / az angol kormány a parlamenti választásokon győztes párt fejének vezetésével alakul meg, míg az amerikai elnököt az állampolgárok választják; az angol kormánynak rendelkeznie kell a parlamenti többség bizalmával / a parlamenti többség lemondásra kényszerítheti az angol kormányt, míg az amerikai elnök mögött nem mindig áll ott a képviselők többsége).	
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését	0–4
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

103.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a harmincéves háború okait és következményeit mutatja be a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a harmincéves háború 1618–48 között zajlott.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a harmincéves háború Bethlen Gábor (és I. Rákóczi György) fejedelemsége idején zajlott.	0–2
	T3 Rögzíti a téma legalább két térbeli elemét (pl. Prága a cseh rendi mozgalom központja, Bécs a Habsburg Birodalom központja, Német-római Császárság a fő hadszíntér, a királyi Magyarország is hadszíntér).	0–2
	T4 Rögzíti a békeszerződések valamely térbeli hatását (pl. hatalmi úr alakult ki, a Német-római Császárság kb. háromszáz fejedelemségre esett szét, a Baltikum a svédek kezébe került, Franciaország a Rajna irányában terjeszkedett, Erdély területe jelentősen nőtt).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. abszolutizmus, rendi monarchia, reformáció, ellenreformáció / katolikus megújulás.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. rendi dualizmus, protestáns, református, evangélikus.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelv-helyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a Német-római Császárság vallási viszonyait (pl. evangélikus-katolikus megosztottság, az augsburgi vallásbéke volt érvényben), rögzíti Magyarország vallási viszonyait (pl. református többség, szokatlan vallási sokszínűség, Erdély volt a református / protestáns egyházak támasza, a Habsburgok katolizálásra	0–4

	<p>törekedtek), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. mindkét területen a vallási ellentét a háború egyik oka, Magyarországon erősebbek a protestantizmus pozíciói, a Német-római Császárságban az evangélikus, míg Magyarországon a református felekezet a jelentős protestáns erő).</p>	
	<p>F2 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. a reformátusokra is kiterjesztik az augsburgi vallásbékét / a református vallást egyenjogúsítja a katolikussal és az evangélikussal), rögzíti a szöveg lényegét (pl. a parasztokra is kiterjesztették a rendeket megillető szabad vallásgyakorlást), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Magyarországon szélesebb körű lett a szabad vallásgyakorlat, mindkét helyen a Habsburgok vereségét jelentette, a felekezeti ellentétek ezután mindkét helyen mérséklődtek).</p>	0–4
	<p>F3 Rögzíti az ábra lényegét (pl. birodalmi gyűlés szerepe a császárválasztásban, birodalmi és udvari kormányzások kettőssége), rögzíti az ábra lényegét (pl. országgyűlés szerepe a királyválasztásban, magyar és udvari kormányzások kettőssége), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. mindkét területen a rendi-abszolútisztikus ellentétek voltak a háború egyik oka, a Német-római Császárságban ez a tartományúri hatalom, Magyarországon pedig a rendi intézményrendszer erejét jelentette, a magyar rendi törekvéseket Erdély támogatta).</p>	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	<p>E1 Rögzíti, hogy a háború külpolitikai oka a Habsburgok ellenfeleinek (pl. Dánia, Svédország, Franciaország) félelme azok túlzott megerősödésétől volt, rögzíti Erdély beavatkozásának okát (pl. protestáns-rendi törekvések segítése, oszmán védelem kihasználása, fejedelmi hatalom megerősítése), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. mindkét területen a külső beavatkozás a belső / rendi / vallási ellentéteket használta ki, a Habsburgok ellenfelei kapcsolatba léptek egymással: svéd-erdélyi / francia-erdélyi szövetség).</p>	0–4
	<p>E2 Rögzíti, hogy a vesztfáliai békével a Német-római Császárság végleg tartományok halmazára esett szét (a fejedelmek az önálló külpolitika jogát is megkapták / lényegében szuverénnek számítottak), rögzíti, hogy a királyi Magyarországon fennmaradt a rendi dualizmus (szemben a cseh és osztrák tartományokkal / megmaradt a nemesi adómentesség), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a Habsburg törekvések elbuktak, de megerősödtek pozícióik a dunai birodalomban, a magyar rendi berendezkedés már ritkának / elmaradottnak számított / összefüggött a török jelenléttel is).</p>	0–4

	E3 Rögzíti, hogy a háború francia (Bourbon-)Habsburg hatalmi egyensúllyal végződött / a francia hegemónisztikus törekvések kezdetének tekinthető, rögzíti, hogy Erdély szerepe felértékelődött / az Oszmán Birodalom nem nyert semmit, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Erdély sikerét a Habsburgok nyugati lekötöttsége tett lehetővé, a török kiűzése a Habsburgok politikájában háttérbe szorult).	0–4
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

104.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a nemzeti eszmét mutatja be Németországban és Magyarországon a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Utal a téma németországi időbeliségére (pl. a nemzeti eszme megjelenése a napóleoni háborúk idején, forradalmi egyesítési kísérlet 1848-ban, a német egység lezárulása 1871-ben).	0–2
	T2 Utal a téma magyarországi időbeliségére (pl. a nemzeti eszme megjelenése a reformkorban, a magyar államnyelvvé nyilvánítása 1844-ben, szabadságharc 1848-49-ben, a kiegyezés 1867-ben).	0–2
	T3 Rögzíti a téma legalább egy német térbeli elemét (pl. Német Szövetség mint laza keret, Német Császárság megalakulása, Poroszország vezető szerepe).	0–2
	T4 Rögzíti a téma legalább egy magyar térbeli elemét (pl. Pest-Buda mint nemzeti központ, Osztrák–Magyar Monarchia megalakulása)	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. nacionalizmus, népfélség / népszuverenitás, alkotmány, nemzetállam.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. államnyelv, érdekegyesítés, politikai nemzet, nemzetiség.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a Gunkel kép lényegét (pl. germán győzelem a hódító rómaiak felett, az ókori germánokban a németek őseit látták, a nemzet a hódítókkal vívott küzdelemben jött létre a törzsekből, párhuzamba állítható a franciák ellen vívott harcokkal, a germánság / németiség szoros	0–4

	<p>kapcsolatban van a természettel / az erővel), rögzíti a Feszty kép lényegét (pl. a magyarok hódítókként érkeztek, innen eredeztették a magyar uralom jogosságát, a törzsek közös vállalkozása volt a honfoglalás, hangsúlyozták a keleti / lovasnomád származást / kultúrát), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. mindkét nemzeti történetírásban nagy szerepet kap a dicső múlt, félig mondai eseményekből születnek nemzeti mítoszok, a romantikus művészet szoros kapcsolatban volt a nemzeti eszmével / a korszakra jellemző a történelmi festészet megjelenése).</p>	
	<p>F2 Rögzíti a lexikon szócikk lényegét (pl. a demokrácia jogegyenlőséget jelent / ellentétben áll a kiváltságokkal), rögzíti a Wesselényi idézet lényegét (pl. a nemesség és parasztság ellentétét fel kell oldani, a parasztságot jogokkal kell felruházni), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a nemzeti lét alapfeltétele a jogi egyenlőség, a népszuverenitás csak a szabadság és egyenlőség érvényesülése esetén megvalósítható, a liberális és nacionalista elvek összefonódtak, a polgári alkotmányosság / a jobbágyfelszabadítás a korszak kulcskérdése volt mindkét térségben).</p>	0–4
	<p>F3 Rögzíti a Palacky-szöveg lényegét (pl. Palacky Csehországot nem tekinti Németország részének / Ausztria fenntartása mellett érvel, a leendő Németország határai – a birodalmi múlt miatt – nem voltak világosak, Oroszországot a kis nemzetekre veszélyesnek tartották, Ausztriát szláv föderációvá kívánták átalakítani), rögzíti a balázsfalvi szöveg lényegét (pl. a románok elutasítják Erdély unióját Magyarországgal / kiállnak a Habsburgok mellett a magyar kormánnyal szemben, a magyarországi nemzetiségek egy része a forradalmat saját nemzetállam kialakítására akarta kihasználni / a forradalmi magyar nemzetállamban ellenséget látott), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a német és a magyar nemzetnek is voltak hegemónisztikus törekvései, a történelmi országtérület / „jog” gyakran szembekerült a kisebbségi törekvésekkel, Németország 1871-re majdnem homogén nemzetállammá vált, míg Magyarország soknemzetiségű maradt, a (politikai) nemzet és a nemzetiség fogalmával írták le a történelmi-jogi és a nyelvi-kulturális képződményeket).</p>	0–4
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzít egy tényt a német nyelv helyzetével, szerepével kapcsolatban (pl. az irodalmi nyelv alapja a Luther-féle Biblia-fordítás, a francia műveltségi nyelvvel szemben erősödött a szerepe, komoly népmese-gyűjtés folyt), rögzít egy tényt a magyar nyelv helyzetével, szerepével kapcsolatban (pl. megtörtént a nyelvújítás, új kulturális intézmények jöttek létre: MTA, színház, Kisfaludy Társaság, csak a lakosság kb. felének volt az</p>	0–4

	<p>anyanyelve, a német / latin műveltségi / politikai nyelvvel szemben erősödött a pozíciója, 1844-re államnnyelvvé vált), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a nemzet meghatározása mindkét területen nyelvi-kulturális alapon történt, a hódítókkal / elnyomókkal szembeni ellenállás jelképévé is vált, Magyarországon Németországgal szemben súlyos kérdést vetett fel a soknyelvűség).</p>	
	<p>E2 Rögzít egy tényt a német államok egyesítésével kapcsolatban (pl. nagynémet és kismémet elképzelés is létezett, 1848-ban az alkotmányos kísérlet elbukott, Poroszország / Bismarck / a Hohenzollern-dinasztia vezetésével ment végbe, megelőzte a gazdasági egyesítés / a Vámszövetség létrehozása, a Habsburg Birodalom / Franciaország legyőzésével ment végbe), rögzít egy tényt a magyar nemzetállam létrehozásával kapcsolatban (pl. a Habsburg Birodalmon belüli autonómiával / tőle való elszakadással képzelték el, 1848-49-ben a forradalmi kísérlet / szabadságharc elbukott, 1867-ben a kiegyezéssel valósult meg kompromisszumként, veszélyeztették a nemzetiségek függetlenségi mozgalmait), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a két eseménysor időben párhuzamosan – és egymásra is hatva – zajlott, a forradalmi / köztársasági kísérlet mindkét területen elbukott / mindkét területen dinasztikus / kompromisszumos eredmény született).</p>	0–4
	<p>E3 Rögzít egy tényt a német államberendezkedéssel kapcsolatban (pl. alkotmányos monarchia jött létre, – férfiakra kiterjedő – általános választójogot vezettek be, szövetségi államként működött, a császári hatalom a végrehajtás / a hadsereg területén túlsúlyban maradt, Poroszország túlsúlya érvényesült), rögzít egy tényt a magyar államberendezkedéssel kapcsolatban (pl. alkotmányos / dualista monarchia jött létre, fennmaradt a cenzusos választójog, egyesítették Erdéllyel / Horvátországnak autonómiát biztosítottak, a két államot a közös ügyek kötötték össze), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az alkotmányosság mindkét területen a népszuverenitás fontos eleme volt, mindkét területen kompromisszum született a dinasztikus és a nemzeti elv között).</p>	0–4
	<p>E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
<p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a kora középkori uradalmat és annak gazdasági szerepét mutatja be. Válaszában kitér a jobbágyság kialakulására és földesúri terheire. Megmagyarázza, hogyan hatott a mezőgazdasági technika és technológia fejlődése az uradalmi gazdálkodás átalakulására. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a kora középkor az V. századtól / a Nyugatrómai Birodalom bukásától az ezredfordulóig tartott.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy az uradalmi gazdálkodás Nyugat-Európát jellemezte ebben az időben.	0–2
	T3 Rögzíti a téma még egy térbeli jellemzőjét (pl. a tárgyalt időszakban a városok elnéptelenedtek, a lakosság vidéken élt, a mezőgazdasági újítások a Frank Birodalomban jelentek meg) vagy még egy időbeli jellemzőjét (pl. a mezőgazdasági újítások az ezredforduló táján váltak elterjedté).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. mezőgazdaság, földművelés, jobbágy, technikai fejlődés.	0–2
	K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: robot, majorság, önellátás, nyomásos gazdálkodás.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a kép és a szöveges forrás alapján az uradalom részeit azok funkciójával együtt (pl. szántó – gabonatermelés, szőlő – bortermelés, erdő – sertés-tenyésztés, rét – takarmánytermelés, legelő – állattartás, tó – halászat, malom – gabonaörlés), és ezekkel kapcsolatban tesz legalább két érdemi megállapítást (pl. az uradalom három fő részből állott: a jobbágyok által használatra kapott terület, a földesúri majorság és a közös használatú földek, az ábrán látható uradalomban háromnyomásos gazdálkodást folytattak, az uradalom központja az udvarház volt, az uradalmak nemcsak gazdasági feladatokat láttak el, hanem az adott terület hatalmi központjai is voltak / védelmet nyújtottak).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg alapján, hogy a majorságot kezdetben rabszolgák és szabad bérlők művelték, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a földbirtokosok a bérlőket függő helyzetbe kényszerítették, a rabszolgák személyükben szabadokká, de függő helyze-	0–3

	tűekké váltak, kialakult a jobbágyság).	
	F3 Rögzíti a forrás lényegét (pl. a nagyobb birtokkal rendelkezők kötelesek voltak hadba vonulni, de a kisebb birtokkal rendelkezők már nem), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a nehézfégyverzetű lovasság kialakulásával a szabadok lesüllyedtek / jobbágyokká váltak).	0–3
	F4 Rögzíti a forrás alapján, hogy a jobbágy terményadóval, ajándékkal és ingyenmunkával / robottal tartozott a földesurának, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. árutermelés és pénzgazdálkodás híján az adókat nem pénzben, hanem természetben szedték, a robotot a majorságban kellett teljesíteni, az ajándékot jeles alkalmakkor: a földesúr családi eseményeikor / vallási ünnepekkor kellett adni).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a kora középkorban az önálló gazdálkodás volt jellemző, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a Római Birodalom fejlett árutermelő gazdálkodása visszaszorult, a pénzforgalom / a helyi kereskedelem szinte megszűnt, a városok szinte elnéptelenedtek, az uradalom lakói szinte minden mezőgazdasági és kézműipari terméket maguk állítottak elő és éltek fel).	0–3
	E2 Rögzíti a jobbágytelek részeit: belső telek (házhely+kert) és külső telek (szántó), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. jobbágy csak használatra kapta a földet, ezért különféle szolgáltatásokkal tartozott, személyében is függött a földesurától, a földesura bíraskodott felette, kezdetben nem költözködhettek).	0–3
	E3 Rögzít egyet a megjelenő új mezőgazdasági eszközök közül (pl. nehézeke, borona, szügyhám, patkó), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a nehézeke megnövelte a talaj termőképességét, a borona egyenletesebbé tette a vetőmag eloszlását, a szügyhám megnövelte az állatok igaerejét, a patkó növelte az igavonó állat munkaképességét).	0–3
	E4 Rögzíti, hogy a kora középkorban a vad talajváltó / parlagoló / legelőváltó földművelési rendszert alkalmazták (kimerülésig műveltek egy területet, majd újat törtek fel helyette), és megállapítja, hogy megjelent / ezt kiszorította a nyomásos gazdálkodás / az ugar alkalmazása.	0–3
	E5 Rögzít egyet a mezőgazdasági újítások hatásai közül (pl. teret hódított az árutermelő gazdálkodás, megélénkült a kereskedelem, megnőtt a népesség, létrejöttek a középkori városok), és megállapítja, hogy mindez az uradalmi rendszer lazulásához / felbomlásához vezetett.	0–3

	E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		50

106.

	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó feleletében alapvetően a reneszánsz által bekövetkező újításokra koncentrálni. Válaszában lényegre törően mutatja be a gótikus stílus és a reneszánsz különbségeit. Bemutatja és értékeli hogyan változott meg a középkori gondolkodás a reneszánsz hatására. Ismerteti a reneszánsz hatásait. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a gótika a virágzó középkorra (XII–XV. század) volt jellemző Európában.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a reneszánsz a XIV–XVI. században volt jellemző Európában.	0–2
	T3 Rögzíti, hogy a gótika Franciaországból / Nyugat-Európából indult ki, a reneszánsz Észak-Itáliában alakult ki / Firenze volt az egyik központja / Itáliából terjedt el Európában / időben nincs éles váltás a két stílus között / a reneszánsz átvezet az újkorba.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. egyház, pápa, kereskedelem, művészet.	0–2
	K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. gótika, reneszánsz, humanizmus, racionalizmus.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a két kép mondanivalójának lényegét (pl. vallásos témát / Szűz Máriát ábrázolja, templomi környezetben mutatja a jelenetet <i>vagy</i> ókori / mitológiai témát / Vénuszt, a szerelem istennőjét ábrázolja; a természetben ábrázolja a jelenetet) és rávilágít egy lényegi hasonlóságra / különbségre a két kép alapján (pl. a reneszánsz idején már nemcsak vallási ábrázolás volt jellemző, művészek szakítottak a középkor túlvilág szemléletével, alkotásaik középpontjába az emberi szépség / test és a természet megjelenítését állították).	0–3

	<p>F2 Rögzít egy lényeges tényt Isten és az ember kapcsolatáról (pl. Isten elérhetetlen az emberek számára, Isten mindenható az ember életében <i>vagy</i> Isten az embernek szabad akaratot adott, Isten a világ urává tette az embert, az ember maga alakítja a világ törvényeit), és rávilágít egy lényegi hasonlóságra / különbségre a két forrás között (pl. Isten teremtő mivoltát nem kérdőjelezi meg, Mirandola az ember világi szerepét állítja középpontba, Karthauzi Dénesnél Isten elérhetetlen / Mirandolánál Isten barátságos / emberközel).</p>	0–3
	<p>F3 Rögzíti, hogy a középkorban kézzel másolták / írták a könyveket, és rávilágít egy lényegi hasonlóságra / különbségre a két kép között (pl. a kódexek másolását a szerzetesek végezték, a reneszánsz idején feltalálták a könyvnyomtatást, a könyveket műhelyekben nyomtatták, a műveltség már nemcsak az egyháziakat érintette, a könyvek számának növekedése révén egyre több emberhez jutott el a kultúra).</p>	0–3
	<p>F4 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a reneszánsz ember az ókori tudományra épített, a reneszánsz tudománya meghaladta az ókori bölcsékét), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ókori bölcsék eredményeit sok újjal bővítették, a matematika / természettudományok váltak elsődlegessé a filozófia / teológia helyett, a reneszánsz gondolkodás a racionalizmus / empirizmus előfutára volt).</p>	0–3
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti a gótikus építészet legalább két jellemzőjét (pl. égbetörő tornyok, vékony falak, csúcsíves boltívek, rózsablakok, támpillérek alkalmazása), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a gótikus templom Istenhez kívánja felemelni a híveket, nagy terek alakultak ki / nagy fény jutott a templomba, a középkori gondolkodás vertikális jellegét szimbolizálta, ezek kialakításához nagy szakértelemre volt szükség, új eszközöket kellett használni).</p>	0–3
	<p>E2 Rögzíti, a reneszánsz építészet legalább két jellemzőjét (pl. az épületekre a vízszintes tagoltság jellemző, antik építészeti elemeket alkalmaz, az épületekre az arányosság / szimmetria jellemző), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a reneszánsz »horizontális« gondolkodást tükrözi, az ókorhoz nyúlik vissza mintáért, az épületek a természettel harmonizálnak).</p>	0–3
	<p>E3 Rögzíti a középkori műveltség egy lényegi elemét (pl. az egyház irányítása alatt állt, a teológia volt a legfontosabb tudomány, a latin nyelv volt a műveltség közvetítője, egyetemek alakultak Európában) és ezzel kapcsolatban egy lényegi megállapítást tesz (pl. a</p>	0–3

	tudományok fejlődését a vallás határozta meg, az egyetemeken a teológia kiegészítéseként fogták fel a többi tudományt, a közel azonos műveltséganyag hozzájárult a középkori Európa szellemi egységéhez, kialakult egy szűk világi értelmiségi réteg / az értelmiség fontos szerepet játszott az állam és az egyház működésében).	
	E4 Rögzíti, hogy humanizmusnak a XIV–XV. századi Itáliában kialakult új, emberközpontú világszemléletet nevezzük, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a humanizmus értéknek tekinti az egyéniséget és a szabad akaratot, az embernek aktív / a világot alakító szerepet szán, az élet igenlését, élvezetét, a földi boldogság keresését szorgalmazta, jelentős újdonság a középkorias az elsősorban a túlvilág felé forduló / a földet siralomvölgyként látó szemléletéhez képest).	0–3
	E5 Rögzít egy lényeges tényt a reneszánsz kialakulásával / hatásaival kapcsolatban (pl. a reneszánsz kialakulásában nagy szerepet játszottak a gazdagodó és polgárosodó itáliai városok vagyonos polgárai / a pápák, az antikvitás eszményei élednek újra, új tudományos eredményei elősegítették a felfedezések megindulását, új világkép alakult ki, Isten és ember kapcsolata helyett az ember és a természet viszonyát vizsgálja), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a fejedelmeket / pápákat / polgárokat művészetszeretetük mellett saját hatalmuk fényének emelése is mozgatta; a művészetpártolás is antik hagyomány, a heliocentrikus világkép számos új felfedezés alapját képezte, az egyház ellentmondásosan viszonyult az újítási törekvésekhez).	0–3
	E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		50

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Széchenyi István reformkori munkásságát mutatja be. Bemutatja programjának gazdasági, társadalmi, politikai és jogi elemeit. Elemzi közéleti elszigetelődését az 1840-es években. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Széchenyi István Hitel című műve 1830-ban jelent meg, és ezt tartjuk a reformkor kezdetének.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy Magyarország a reformkorban a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
	T3 Rögzíti a téma még egy térbeli jellemzőjét (pl. az ország fővárosa / az országgyűlések helyszíne Pozsony volt, a Duna és a Tisza szabályozási munkálatainak helyszínei, az első vasútvonal Pest és Vác között létesült, dunai / balatoni gőzhajózás, hengermalom Sopronban és Pesten, a kaszinó és a lóverseny helyszíne Pest, Pest-Buda mint elképzelt főváros).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. reform, kapitalista / tőkés fejlődés, jobbjág, kiváltság.	0–2
	K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: reformkor, polgári átalakulás, ösiség, szabad verseny.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás lényegét (pl. Széchenyi el akarta törölni a céheket és a hatósági árszabásokat, a magyar gazdaság / ipar elé példaként állította Hollandiát, Nagy-Britanniát és Németországot, a kiváltságait féltő magyar nemességet ostromozta / okolta az ország elmaradottságáért), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy Széchenyi a szabad versenyt kívánta lehetővé tenni.	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg és a térkép alapján Széchenyi terveit a vasúrendszer fejlesztéséről (egy sugaras rendszerű országos vasútfejlesztést szorgalmazott), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a javaslatot a Helytartótanács közlekedési bizottságának elnökeként dolgozta ki, központnak – a világvárossá fejlődő – Pest- Budát szánta, a vasút segítségével kívánta Magyarországot bekapcsolni az európai / világgazdaságba, a vasútfejlesztési koncepció kapcsán vitában állt Kossuth Lajossal).	0–3

	<p>F3 Rögzíti a forrás lényegét, (pl. Széchenyi nem tartotta hatékonynak a robotmunkát, a robotmunkát bémunkával váltotta volna fel), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. szükségesnek látta a jobbágyfelszabadítást, konkrét módját nem dolgozta ki).</p>	0–3
	<p>F4 Rögzíti a források lényegét (pl. Kossuth Széchenyi bírálatára válaszolt, Kossuth elismerően / tisztelettel, de kritikusan viszonyult Széchenyihez, Kossuth / a karikatúra kritizálta Széchenyi Habsburg-hűségét, Kossuth szerint Széchenyi nem élvezte már az ellenzék támogatását, a karikatúra Széchenyi és Kossuth ellentétét figurázza ki), és tesz egy érdemi megállapítást Széchenyi és Kossuth / a liberális ellenzék közötti ellentétre / Széchenyi elszigetelődésére vonatkozóan (pl. Széchenyi az ellenzékkel ellentétben a megegyezés lehetőségét kereste Béccsel, a reformok letéteményeseként az arisztokráciát jelölte meg, elítélte Kossuth radikalizmusát, a lassú reformokat tartotta célravezetőnek, a gazdasági modernizációt tartotta elsődlegesnek, a liberális nemesség többsége a radikálisabb reformok / Kossuth mellé állt).</p>	0–3
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti, hogy Széchenyi arisztokrata származású volt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. családját / őt a hagyományos Habsburg-hűség jellemezte, magas katonai rangot ért el a Habsburg-seregben, tapasztalatszerző nyugat-európai / angliai tanulmányutat tett, magas rangú állami tisztséget viselt).</p>	0–3
	<p>E2 Rögzíti, hogy első közéleti fellépéseként birtokainak egy évi jövedelmét felajánlotta egy tudós társaság megalapítására, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. felajánlásához mások is csatlakoztak, a tudós társaság elsősorban a magyar nyelv fejlesztését szolgálta, ez lett a Magyar Tudományos Akadémia).</p>	0–3
	<p>E3 Rögzíti, hogy programjának fontos eleme volt az ősiség eltörlése, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. meg akarta teremteni a hitelezés lehetőségét, ez lehetővé tette volna a nem nemesek földbirtoklását, így a földbirtok polgári tulajdonná válna, ez elősegítené a polgári átalakulást, ezzel célja a mezőgazdaság modernizációja volt, a Hitel című művében fejtette ki részletesen).</p>	0–3
	<p>E4 Rögzít legalább egyet (a vasúton túl) Széchenyi közlekedést fejlesztő és egyet a gazdaságot / ipart fejlesztő vagy a közéletet fellendítő gyakorlati újításai közül (pl. Lánchíd, folyószabályozás, gőzhajózás, a</p>	0–3

	<p>hengermalom, lótenyésztés, bortermelés, selyemhernyó-tenyésztés, Kereskedelmi Bank, lóverseny, kaszinó) és tesz egy-egy érdemi megállapítást ezekre vonatkozóan (pl. ez volt az első állandó híd Pest és Buda között a Dunán, a nemeseket is hídpénz fizetésére kötelezték, elősegítette Pest-Buda fővárossá válását, a Vaskapunál javultak a közlekedési lehetőségek az Al-Dunán, a folyószabályozás a kereskedelem fellendítését szolgálta, a gőzhajózás előfeltétele volt a folyószabályozás, célja a kereskedelem fellendítése volt, a Pesti Hengermalom tőkés vállalkozásként jött létre, ez volt az ország első nagyipari jellegű kereskedelmi malma, a lótenyésztés az arisztokrácia kedvtelése volt, összekapcsolódott a lóversennyel, a különleges iparágak a gazdaság fellendítését szolgálták, megpróbálta szélesíteni a hitelfelvételi lehetőségeket, a lóverseny / kaszinó angol mintára szerveződött, célja volt, hogy Pestre csábítsa az arisztokráciát / közéleti színtere biztosítson, vidéken is a létrejöttek a kaszinóhoz hasonló társaskörök).</p>	
	<p>E5 Rögzít a már felsoroltakon kívül még egyet Széchenyi politikai / társadalmi változásokat célzó elképzelései közül (pl. közteherviselés, törvény előtti egyenlőség, a földbirtok polgári tulajdonná való átalakítása, a nyilvánosság megteremtése, kiművelt emberek képzése), és megállapítja, hogy Széchenyi reformjai a polgári átalakulást célozták.</p>	<p>0–3</p>
	<p>E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0–3</p>
<p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>		
<p>ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM</p>		<p>50</p>

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a görög és a római hitvilágot és a vallásgyakorlást mutatja be. Válaszában kitér a vallásgyakorlásuk jellemzésére. Bemutatja az istenek tiszteletére rendezett legismertebb görög kultuszokat. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a téma egy időbeli jellemzőjét (pl. az első lejegyzett olimpia dátuma: Kr. e. 776, Róma alapításának mondabeli dátuma: Kr. e. 753, a Kr. e. III. századtól Rómában érvényesült a közvetlen görög hatás, a Kr. u. I. századtól mindkét kultúrkörben érvényesült a keresztény hatás).	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a hitvilág összekötő kapocs volt a görög városállamok között, és hogy a római kultuszok teret nyertek a provinciákban is, a rómaiak hitvilágára hatottak a keleti kultuszok.	0–2
	T3 Rögzíti a téma még egy térbeli jellemzőjét (pl. a legfontosabb görög istenek – a görögök hite szerint az Olümposz hegyen laktak, az olimpiai versenyeket Olümpiában tartották, Apollón híres jósdája Delphoiban volt, Rómában a Capitoliumon állt a római főistenek temploma, a Fórum Romanumon állt a Vesta-templom).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. isten, vallás / államvallás, vallásgyakorlat / kultusz, szentély / templom.	0–2
	K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. politeizmus, mítosz / mitológia, városállam, olimpia.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. az istenek háborúztak egymással, Zeusz testvéreivel: Poszeidónnal és Hádésszal győzedelmeskedett az előző nemzedékek felett / osztozott a hatalmon), és ezzel kapcsolatban tesz egy érdemi megállapítást (pl. az ókori görögök isteneiket ember alakúaknak képzeltek el / emberi tulajdonságokkal ruházták fel, az emberekéhez hasonló társadalomban éltek, az istenek is a sors hatalma alatt állnak).	0–2
	F2 Rögzíti az ábra alapján, hogy a görögök hite szerint az istenek kapcsolatban állnak az emberek világával / beleavatkoznak az emberek életébe, és tesz egy-egy	0–2

	<p>érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az istenek abban különböztek a földi halandóktól, hogy halhatatlanok voltak, a görögök szemlélete szerint az istenek elvárják az emberek szolgálatát, az emberek kedvező irányba akarták befolyásolni az isteneket).</p>	
	<p>F3 Rögzíti a képek egy lényegi elemét (pl. a görögök isteneiknek szentélyeket / templomokat emeltek, a templomok többnyire a város akropoliszán / fellegvárán álltak, a templom helyet adott az istenszobornak és az áldozati ajándékoknak / kincseknek), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az egyes városállamoknak voltak patrónus isteneik, a szülőváros isteneinek tisztelete a polgárok számára kötelező volt, a görög templom nem volt alkalmas tömegek befogadására, a kultikus szertartásokat / áldozatokat a templom előtt végezték).</p>	0–2
	<p>F4 Rögzíti, hogy a delphoi jósda homlokzatának felirata erkölcsi alapvetéseket tartalmazott, és megállapítja, hogy az ókori Hellaszban kiemelkedő vallási és erkölcsi jelentősége volt a jóslásnak / jóshelyeknek.</p>	0–2
	<p>F5 Rögzíti a kép alapján a római istenvilág valamely jellemzőjét (pl. a római vallásban nagy fontosságúak voltak a földműveléshez kötődő istenek / voltak totemisztikus elemek), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. görög hatásra megtörtént a római istenek azonosítása a görög istenekkel / a legtöbb római istennek megvan a görög megfelelője).</p>	0–2
	<p>F6 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a római fogadalmi felirat előre, aprólékosan – szinte szerződés-szerűen – rögzíti a kérést és az ellenszolgáltatást is, áldozatként élő állatot és nemesfémeket kínál fel), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az ókori Rómában az ember és az istenek közötti kapcsolatot az „adok hogy adj” elv szabályozta).</p>	0–2
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti, hogy az ókori görög és római vallás politeista (többistenhitű) vallás volt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a görög vallás középpontjában az istenek rokoni kapcsolata / társadalmuk / viszállyaik álltak, az istenek funkcióistenek voltak / felelősek voltak valamely tevékenységért, történeteiket az irodalmi – és képzőművészeti – alkotások dokumentálták, a rómaiak számára fontos volt az ősök szellemeinek / a házi szellemeknek a tisztelete) vagy felsorol hármat-hármat a görög és a római istenek közül felelősségi körük megnevezésével.</p>	0–3

	<p>E2 Rögzíti, hogy az olümpiai ünnepi játékok Zeusz isten tiszteletére rendezett vallási ünnepek voltak, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a görögség egyik összetartó eleme volt, szabad görög férfiak vehettek részt rajta, a győztesek Hellász-szerte nagy tiszteletnek örvendtek, a kereszténység államvallássá tétele után az olümpiai játékokat, mint pogány kultuszt megszüntették) <i>vagy</i> felsorol legalább három versenyszámot (pl. futószámok, ökölvívás, birkózás, pankráció, kocsiverseny, pentatlon: birkózás, stadionfutás, távolugrás, gerelyhajítás, diszkoszvetés).</p>	<p>0–3</p>
	<p>E3 Rögzíti, hogy a görög dráma Dionüszosz – a bor, a mámor, a termékenység istene – tiszteletére rendezett kultuszból alakult ki, és tesz egy érdemi megállapítást a görög drámára vonatkozóan (pl. a tragédiákban az emberi és isteni világ összeütközését / az istenek hatalmát / a sors kiszámíthatatlanságát ábrázolták, a komédiákban nevetségessé teheték magukat az istenek is, a drámai bonyodalmat gyakran isteni közbeavatkozás – deus ex machina – oldotta fel).</p>	<p>0–3</p>
	<p>E4 Rögzíti, hogy a római vallás nagyon szoros kapcsolatban állt az államszervezettel / államvallás volt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a szertartásokon való részvétel az államhoz való tartozást fejezte ki, a papi funkciókat többnyire nem hivatásos papság, hanem választott vagy kijelölt tisztségviselők látták el, a legfőbb papi tisztség / az állami kultusztevékenység irányítója a pontifex maximus volt).</p>	<p>0–3</p>
	<p>E5 Rögzíti, hogy a kereszténység – szemben az antik vallások haszonelvű ember-isten kapcsolatával – teljes odaadást / szeretetet / érzelmi azonosulást / mély hitet feltételez az embertől Isten iránt, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ezért cserébe – nem csupán valamely konkrét segítséget – hanem Isten kegyelme általi megváltást / üdvözülést ígér).</p>	<p>0–3</p>
	<p>E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0–3</p>
<p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>		
<p>ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM</p>		<p>50</p>

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a középkori városokat mutatja be. Válaszában kitér a városok létrejöttére, kiváltságaikra. Bemutatja a középkori városi társadalmat. Kitér Velence létrejöttére és felemelkedésére. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a városok a virágzó középkor kezdetén / az ezredforduló után jöttek létre.	0–2
	T2 Rögzíti, hogy a tárgyalt jelenségek Nyugat-Európát jellemezték ebben az időben.	0–2
	T3 Rögzíti a téma még egy térbeli jellemzőjét (pl. Európa legvárosiasabb vidékei: Észak-Itália, Flandria, a Loire és a Rajna folyó közötti térség, a városok Közép-Európában is megjelentek, a levantei kereskedelem a Földközi-tengeren zajlott).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. gazdaság, társadalom, polgárság, kiváltság.	0–2
	K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. középkori város, városi önkormányzat, céh, levantei kereskedelem.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejt ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a kép egy – a város külső képét érintő – lényegi elemét (pl. a várost fallal vették körül, az utcák szűkek voltak, a házak zsúfoltan álltak, a központban volt a piactér, meghatározó épület volt a templom), és ezzel kapcsolatban tesz egy érdemi megállapítást (pl. a fal építése kötelesség és kiváltság is volt egyben, a város terjedése miatt többes városfalat is emelhetek, nem volt csatornázás / rosszak voltak a higiéniai viszonyok / a népesség ki volt téve a járványoknak / a tűzvésznek, a piactér a város legforgalmasabb helye volt, itt tartották a vásárokat, nagyobb városokban székesegyház épült).	0–2
	F2 Rögzíti a szöveg alapján a városi polgár legalább két jogát (pl. a városi bíróság ítélkezett felette, tulajdonjoggal rendelkezhetett, polgárjogát / tulajdonát örökíthette), és tesz egy-egy érdemi megállapítást ezekre vonatkozóan (pl. a polgár személyében szabad volt / nem állt földesúri joghatóság alatt / közvetlenül a király alá tartozott, mentes volt minden jobbágyi szolgáltatás alól, a városi bíróság határozata ellen a királyi bírósághoz fellebbezhetett, szabadon választhat-	0–2

	<p>ta meg lakóhelyét, tulajdona révén közvetlenül a király hűbéresének számított) <i> vagy </i> megnevez egyet a polgár kötelezettségei közül (pl. a királyi és egyházi adók fizetése, a városi önkormányzat terheinek viselése, a város védelme).</p>	
	<p>F3 Rögzíti, hogy a polgárok kötelezhatték a városon áthaladó kereskedőt az áruja értékesítésére, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ez volt az árumegállító jog, ezekben a városokban a vásárnapokon kívül is folyhatott az árucsere, a város kereskedői továbbértékesíthették a megvett árut) <i> vagy </i> megnevez egy másik gazdasági jellegű kiváltságot (pl. vásártartás joga, vámmentesség, egy összegben való adózás).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F4 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a városi polgárságot a patríciusok és a mesterek alkották, belőlük kerültek ki a városi tanács tagjai, a városi tanács élén a polgármester állt, a városi lakosság túlnyomó részének nem volt polgárjoga, a zsidók a többségi társadalomtól elkülönülve / elszigetelve éltek), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a patríciusok a legvagyonosabb kereskedők voltak, voltak közöttük nemesi származásúak is, ők töltötték be a legfontosabb tisztségeket, a céhek a középkori ipari termelés keretei voltak, a keresztény Európában korlátozó intézkedésekkel sújtották a zsidókat – pl. tiltották számukra a földszerzést, az ipari és kereskedelmi tevékenységet, jellemzően pénzügyletekkel foglalkoztak) <i> vagy </i> megállapítja, hogy a városi polgárság önálló renddé szerveződött / politikai jogokat szerzett.</p>	<p>0–2</p>
	<p>F5 Rögzíti a kép alapján, hogy a középkori város élelmiszerellátását a környező vidék biztosította, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a vidék és a város viszonyát a kölcsönös egymásrautaltság / munkamegosztás jellemezte, a város látta el – nagyobb részt – kézműves-termékekkel a falut, a városok többsége szintén falvakból / falucsoportokból alakult ki, a középkorban a lakosság túlnyomó többsége vidéken élt / mezőgazdasággal foglalkozott).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F6 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Velence szigeteken / mocsaras területen / a középkorban / a népvándorlás időszakában jött létre, Attila hunjai / a frankok is támadták a területet, az ellenséges seregek nem tudták bevenni a várost, a velenceiek maguk közül választottak dózsét / vezetőt), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a szigetek / mocsarak védelmet nyújtottak a lakosoknak, a támadások ellen a szigetek közösen védekeztek, Velence köztársaság lett, a dózse tisztségét a leggazdagabb és legbefolyásosabb patríciusok viselték).</p>	<p>0–2</p>

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a mezőgazdaság fejlődése / a népesség növekedése nyomán fellendült a kereskedelem / árutermelés, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ez a fejlődés vezetett a város–falú / ipar–mezőgazdaság munkamegosztás kialakulásához, a kereskedelmi szükség hívta életre / a kereskedők hozták létre a középkori városokat).	0–3
	E2 Rögzít egyet a városok létrejöttét befolyásoló (természetföldrajzi) tényezők közül (pl. folyók, kikötésre alkalmas öblök, eltérő földrajzi tájegységek / síkság és hegyvidék találkozása, útkereszteszódések, egykori római kori települések helye, főúri várak közelsége, egyházi központok), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a városok legtöbbször a távolsági kereskedelem útvonalaihoz közel / a biztonság érdekében erődített helyen jöttek létre).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a gazdagodó kereskedők (kommunákat / közösségeket létrehozva) harcoltak a város földesúri (püspöki, grófi) függése ellen, és megállapítja, hogy a város kivívta az önkormányzatot / autonómiát.	0–3
	E4 Rögzít egy különbséget a nyugat-európai és a kelet-közép-európai / bizánci városok elhelyezkedése / hálózata között (pl. kevesebb kelet-közép-európai város volt, kisebb lélekszámúak voltak, a keleti metropoliszok / nagyvárosok nagyobb lélekszámúak voltak, Nyugat-Európában sűrűbben / egyenletesebben helyezkedtek el a városok), és tesz egy érdemi megállapítást a városok működésének különbözőségére vonatkozóan (pl. Kelet-Közép-Európa fejlődésében megkésett a nyugathoz képest, a keleti városoknak nem volt önkormányzata, esetükben nem voltak testületi jogok, a nyugat-európai városok a hatalommegosztás példái).	0–3
	E5 Rögzíti, hogy Velence bekapcsolódott a levantei-kereskedelembé, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Keletről luxuscikkek hoztak be, Európából nyersanyagot és késztermékeket szállítottak Keletre, Velence legyőzte vetélytársait / Genovát, jelentős gyarmatokra tett szert, terjeszkedett Itáliában, hasznot húzott a keresztes hadjáratokból is, fejlődése töretlen volt a középkor végéig).	0–3
	E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		50

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a tatárjárást és IV. Béla azt követő politikáját mutatja be. Bemutatja a mongol terjeszkedés fő jellemzőit. Elemzi IV. Béla tatárjárást követő politikájának mozgatórugóit. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a tatárjárásra 1241-42-ben került sor, és a jelentősebb eseményeket helyes időrendben tárgyalja (pl. Batu kán betörése, a muhi csata, a tatárok átkelése a Dunán, kivonulása az országból).	0–2
	T2 Az atlasz segítségével bemutatja a mongol terjeszkedés fő térbeli jellemzőit (pl. Kína elfoglalása, Ázsia jelentős részét magába foglaló birodalom, támadás Kelet- és Közép-Európában, Kijev elfoglalása).	0–2
	T3 Az atlasz segítségével bemutatja a Magyarországot ért tatár támadás fő térbeli jellemzőit (pl. a főserég betörése a Vereckei-hágón keresztül, a főseregek összecsapása Muhinál, IV. Béla menekülése Trauba).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Használja előadásában a téma alapvető általános fogalmait: pl. népességpusztulás, király, kiváltság, oklevél.	0–2
	K2 Használja előadásában a téma alapvető konkrét fogalmait: pl. nomád, könnyűlovás, hospes, báró.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejt ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás lényegét (pl. Julianus barát beszámolt Dzsingisz kán hódításairól, a Baskíriában maradt magyarokat kereste fel), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. IV. Béla értesült a fenyegető veszélyről, a mongolok rövid idő alatt hatalmas birodalmat hoztak létre).	0–2
	F2 Rögzíti a kép alapján a mongol harcmódor jellemzőit (pl. többségében könnyűlovások voltak, fő fegyverük az íj és nyíl voltak), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ez jellegzetes nomád harcmódor volt, előnye volt a mozgékonyaság, közelharcban szablyát és lándzsát használtak, ellenfeleikkel szemben fegyelmeztségük biztosított előnyt).	0–2
	F3 Rögzíti a forrás lényegét (pl. a magyar szekérvárat körülvevő / a folyón átkelő tatárok nyílzáport zúdítottak a magyarokra), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a vereség oka a tatárok váratlan	0–2

	időpontban / helyszínen történő támadása / túlereje volt, a csatából a király elmenekült).	
	F4 Rögzít egy lényegi tény a diagram alapján (pl. a tatárjárás következtében a népesség kb. 15-20 %-a elpusztult, a népesség a nagyjából egy évszázaddal korábbi szintre esett vissza, több évtized után érte csak el újra a tatárjárás előtti szintet), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a tatárok több helyütt legyilkolták a lakosságot, az állatok elhajtásával / a termény elpusztításával éhínséget okoztak, a lakosság mocsaras és erdős területekre / kővárakba menekült).	0–2
	F5 Rögzíti a forrás lényegét (pl. IV. Béla a pápához fordult segítségért az újabb tatár támadás veszélye miatt, figyelmeztette a pápát a kereszténység elleni újabb támadás veszélyére), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. IV. Béla készült az újabb tatár támadásra, fennállt a veszélye az újabb tatár támadásnak).	0–2
	F6 Rögzít kettőt a IV. Béla által Pest városának adott kiváltságok közül (pl. szabad örökítés, plébánosválasztás, bíraskodás, önkormányzat, piactartás), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a városok létrejötte a katonaállítási kötelezettség / a falépítés miatt növelte az ország védelmi képességeit, az első városokat a nyugatról érkező telepések hozták létre).	0–2
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a tatár támadást megelőzően IV. Béla betelepítette a tatárok elől menekülő kunokat, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a tatárok nomád / pogány életmódja tovább mélyítette az uralkodó és az alattvaló közti feszültséget; a magyarok a kunokat a tatárok kémeinek hitték, ezért vezetőjüket megölték).	0–3
	E2 Rögzíti egy – a forrásokban nem szereplő – tény a tatár támadásra vonatkozóan (pl. átkeltek a Dunántúlra is, a kővárakat nem tudták / nehezen tudták bevenni, üldözőbe vették a menekülő IV. Bélát) és megállapítja, hogy váratlanul elhagyták az országot.	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a tatárjárás után IV. Béla betelepítette a kunokat és a jászokat, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az Alföld elnéptelenedett területeire telepítette őket, kiváltságok fejében katonáskodniuk kellett).	0–3
	E4 Rögzíti, hogy IV. Béla nyugati hospeseket telepített be, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. kedvezmények fejében megműveletlen földeket vontak művelés alá, ezzel pótolta a népességhiányt, városokat alapítottak).	0–3

	E5 Rögzíti, hogy IV. Béla a tatárjárás után birtokadományozásokba kezdett, és megállapítja, hogy mivel ezt kövár építése / bandérium felállítása fejében tette, növelte az ország védelmi képességeit.	0–3
	E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		50

111.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően (a költő és hadvezér) Zrínyi Miklós pályafutását mutatja be. Elemzi, miként gondolkodott Zrínyi a török kiűzésének feltételeiről. Rávilágít, hogyan és miért változtak meg elképzelései. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Megfelelő időrendben tárgyalja Zrínyi pályafutásának eseményeit. Rögzíti, hogy a téli hadjáratra / a vasvári békére 1664-ben került sor.	0–2
	T2 Az atlasz segítségével elhelyezi térben az 1664-es év hadi eseményeit (Eszék, Kanizsa, Szentgotthárd).	0–2
	T3 Utal a téma egy további térbeli elemére (pl. rögzíti a három országrész elhelyezkedését; említi, hogy a Zrínyiek birtokai nagyrészt Horvátországban – és a Dunántúl délnyugati részén – helyezkedtek el).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Használja előadásában a téma alapvető általános fogalmait: pl. fejedelem, ostrom, csata, béke.	0–2
	K2 Használja előadásában a téma alapvető konkrét fogalmait: pl. téli hadjárat, Hódoltság, állandó / nemzeti hadsereg, rendek.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás lényegét (pl. Zrínyi titokban tárgyalt az erdélyi fejedelemmel, az erdélyi fejedelemtől várt segítséget a török kiűzéséhez), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Zrínyi a bécsi udvar / a magyar nemesség előtt titkolta, hogy a törökök hűbéresével tárgyal; ez szakítást jelentett volna az addigi erdélyi politikával, mert az Erdélyi Fejedelemség a törökök hűbérese volt; a magyar rendek már korábban is – Bocskai, Bethlen időszakában – támaszként tekintettek az erdélyi fejedelemre; Zrínyi tervei Rákóczi kudarcba fulladt lengyelországi hadjárata, majd halála miatt nem valósulhattak meg).	0–2

	<p>F2 Rögzíti a forrás lényegét (pl. Zrínyi lojális volt a Habsburg uralkodóhoz, de a pénzügyi források hiánya / a császár és a német fejedelmek közti ellentét / a franciákkal való ellentét miatt nem számított segítségükre; nem számított külső segítségre, mert véleménye szerint Franciaország nem tekintette érdekének a magyarok támogatását), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Zrínyi számot vetett azzal, hogy a Habsburgok a harmincéves háború befejezése után sem fordulnak a törökök ellen, ezért javasolta állandó magyar hadsereg létrehozását).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F3 Rögzíti a források lényegét (pl. Zrínyi megostromolta a modern erődítménynek / fontos végvárnak számító Kanizsát, de a bécsi udvar segítségének hiánya / a megfelelő számú katonaság és ostromgépek hiánya miatt feladta az ostromot), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az ostromra a török seregnek az eszéki híd felégetése miatti késlekedése teremtett alkalmat; Kanizsa kulcsfontosságú lehetett volna az örökös tartományok védelme miatt; a bécsi udvar nem akart háborúba bocsátkozni a törökökkel).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F4 Rögzíti a forrás lényegét (pl. Zrínyi csalódott volt, mert nem kapott segítséget a bécsi udvartól / a török hadjárat hatalmas károkat okozott az ország – és Zrínyi – számára; úgy látta, hogy a Magyar Királyság déli területei a korábbiaknál is kiszolgáltatottabbá váltak a törökökkel szemben), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a császári főkapitány nem engedte megvédeni / fel akarta robbantani a Zrínyi által építtetett Zrínyiújvárat; Zrínyi úgy érezhette, hogy az általa vállalt áldozatok / egész pályafutásának erőfeszítései hiábavalóak voltak).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F5 Rögzíti a forrás lényegét (pl. XIV. Lajos felvette a kapcsolatot Zrínyivel, Zrínyi felajánlotta szolgálatait a francia királynak), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Zrínyi most már úgy gondolta, Magyarországnak van esélye a francia támogatásra; a franciákkal való szövetség a bécsi udvarral való szembefordulást jelentette volna; a politikai irányváltás lehetősége mögött Zrínyinek a bécsi udvar politikájában való csalódása állt).</p>	
	<p>F6 Rögzíti a források lényegét (Zrínyi vadászbalesete mögött a kortársak egy része a bécsi udvar merényletét sejtette), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a kortársak számára is nyilvánvaló volt Zrínyi és a bécsi udvar viszonyának feszültté válása, ez a feltételezés is hozzájárult az udvarral szembeni elégedetlenség növekedéséhez / a főnemesi összeesküvés kibontakozásához).</p>	<p>0–2</p>

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzít egy tényt Zrínyi családjára vagy neveltésére vonatkozóan (pl. horvát főnemesi családból származott, családja rekatolizált, nevelését Pázmány Péter irányította), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a család birtokai a törökök által leginkább veszélyeztetett területeken feküdtek, horvát báni címe / jelentős birtokai és bevételei segítették a törökök elleni küzdelem megszervezésében, élete nagy részében az udvarhű arisztokraták közé tartozott).	0–3
	E2 Megnevez kettőt Zrínyi művei közül (pl. Szigeti veszedelem, Az török áfium ellen való orvosság, Vitéz hadnagy, Tábori kis tracta, Mátyás király életéről való elmélkedések), és tesz egy érdemi megállapítást ezekre vonatkozóan (pl. művei többségének is a törökellenes küzdelmek álltak a középpontjában, dédnagyapja példáján keresztül igyekezett kortársait lelkesíteni, állandó magyar hadsereg felállítását szorgalmazta).	0–3
	E3 Rögzít egy tényt az 1663-as török hadjáratral kapcsolatban (pl. a nagyvezér bevette Érsekújvárat, Zrínyi megtámadta az Érsekújvárat ostromló török sereget), és tesz egy érdemi megállapítás erre vonatkozóan (pl. Érsekújvárnak kulcsszerepe volt a Magyar Királyság / Bécs védelme szempontjából, ez ösztönözte Zrínyit a törökellenes hadjárat megindítására); <i>vagy</i> rögzít egy tényt az európai hatalmi helyzetre vonatkozóan (pl. az Oszmán Birodalom a XVII. századra meggyengült, a Köprülük nagyvezérsége idején átmenetileg megerősödött, a harmincéves háború lezárulta után a magyar nemesek egy része a Habsburgok törökellenes hadjárataira számított), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. meggyengült a szultáni hatalom, a törökök elvesztették korábbi haditechnikai fölényüket, a Habsburgok a francia fenyegetés miatt mégsem fordultak a törökök ellen).	0–3
	E4 Rögzíti a téli hadjárat legfontosabb eredményét (az eszéki híd felégetése), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a török területre való benyomulás jelentős sikernek számított, télen a török fősereget visszavonták a fővárosba, ezzel igyekezett késleltetni a török seregek tavaszra várható felvonulását).	0–3
	E5 Rögzíti, hogy a császári sereg (Szentgotthárdnál) győzelmet aratott a törökök felett, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a nagyvezért felbátorította, hogy addig nem ütközött jelentős ellenállásba; a császári seregek csak akkor ütköztek meg a törökökkel, amikor azok már az örökös tartományokat veszélyeztették; a háborút lezáró vasvári békében a bécsi udvar nem használta ki a győzelmet).	0–3
	E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival	0–3

	kiegészíti és alátámasztja elemzését.	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		50

112.

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően II. József magyarországi uralkodását mutatja be. Utal a felvilágosult abszolutizmus elvei és gyakorlata közötti ellentmondásokra. Összeveti a felvilágosodás és a felvilágosult abszolutizmus államelméletét. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy II. József 1780–1790 között uralkodott (Magyarországon).	0–2
	T2 Rögzíti, hogy Magyarország a korszakban a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
	T3 Rögzíti a téma még egy térbeli jellemzőjét (pl. a felvilágosodás Franciaországban teljesedett ki, a felvilágosult abszolutizmus elsősorban Közép-Európát jellemezte, II. Frigyes porosz uralkodó volt, Locke angol filozófus volt).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: birodalom, közigazgatás, (nemesi) kiváltság, államnyelv.	0–2
	K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. felvilágosult abszolutizmus, türelmi rendelet, jobbágyrendelet, társadalmi szerződés.	0–2
	K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki gondolatait, szabatosan fogalmaz.	0–2
	K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.	0–2
	K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. II. József arra hivatkozott, hogy boldogítani akarja Magyarországot, több hozzájárulást kívánt Magyarországtól a Birodalom számára, úgy vélte, palástolni kell, hogy a célja a kiváltságok megnyirbálása), és ezzel kapcsolatban tesz egy érdemi megállapítást (pl. már hatalomra kerülése előtt reformtervezeteket készített, a közjó érdekében akart uralkodni, hatottak rá a felvilágosodás elvei, célja a birodalom működésének észszerűsítése volt, nem tartotta tiszteletben a rendi hagyományokat / a nemesi kiváltságokat).	0–2
	F2 Rögzíti a források egy lényegi elemét (pl. Mária Terézia és fia nem értettek egyet a vallási türelem kérdésében, II. József szerint a szabadabb vallásjogi	0–2

	<p>szabályozás az állam / kormányzat számára is előnyös, II. József a felekezettől függetlenné tette volna az állampolgári jogok gyakorlását), és megállapítja, hogy II. József türelmi rendelete szabadabb vallásgyakorlást biztosított / engedélyezte a hivatalviselést a protestánsoknak (és a görögkeletieknek).</p>	
	<p>F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. II. József a rendeletet alkotott a sajtóról, rendeletében hasznosnak nevezte a névvel vállalt sajtóbírálatokat), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. II. József sajtórendelete nem biztosított sajtószabadságot, az egyháztól az állam alá rendelte a cenzúrát, hatottak rá a felvilágosodás elvei, uralkodása alatt gúny- és röpiratokban támadták).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F4 Rögzíti, hogy II. József államnyelvvé tette a német nyelvet, illetve rögzíti a forrás még egy lényegi elemét (pl. Magyarországon addig a latin volt a hivatalos nyelv, II. József arra hivatkozott, hogy Magyarországon a nemzetiségek nem beszélnek a magyar nyelvet / egyedül a német alkalmas / a magyar nem alkalmas a hivatalos nyelv szerepének betöltésére), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a rendelkezéssel a célja a birodalom egységesítése / észszerűsítése volt, a rendelet kiváltotta a nemesség ellenállását, hatott a nyelvújítás megindulására).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F5 Rögzít egyet a felsorolt panaszok közül (pl. a magyar nemesfémet kiviszik Bécsbe és ott vernek belőle pénzt, elkezdtek a nemesi birtokok összeírását, II. József felfüggesztette a nemesi vármegyék működését / több megye területét magukba foglaló közigazgatási egységeket / kerületeket alakított ki), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. rendelkezései nemesi / rendi ellenállást váltottak ki, hívei is elpártoltak tőle, a birtokösszeírás a magyar nemesség megadóztatását készítette elő, a birodalom egységesítése volt a cél, intézkedései kapcsán nem törekedett társadalmi támogatottságra).</p>	<p>0–2</p>
	<p>F6 Rögzíti mindkét forrás(csoport) egy-egy összetartozó lényegi elemét (pl. II. Frigyes szerint az uralkodó az állam első szolgája / az uralkodó a közjó érdekében kormányoz, Locke szerint az állam feladata az egyén jogainak biztosítása; az abszolút uralkodók szerint az állampolgárok meg vannak fosztva jogaiktól, Locke szerint az állampolgárok az államra ruházzák jogaik egy részét; II. József szerint az uralkodó abszolút hatalommal kell, hogy rendelkezzen; Locke szerint a korlátlan uralom elfogadhatatlan / a népnek joga van a korlátlan hatalommal rendelkező uralkodó elmozdításához), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a</p>	<p>0–2</p>

	felvilágosodás / Locke elvei a polgári demokráciát igazolják, addig a felvilágosult abszolutista uralkodók a korlátlan egyeduralmat).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a felvilágosult abszolutizmus történelmi helyzetét (pl. a perifériára szorult, elmaradott államok uralkodói kísérletet tettek a felzárkózásra), és tesz egy érdemi megállapítást a módszerekre vonatkozóan (pl. hatékonyság növelése, modernizálás, központosítás, rendeleti kormányzás) <i>vagy</i> megnevezi a reformok egy színterét (pl. gazdaságpolitika, iparpártolás, iskoláztatás, közegészségügy).	0–3
	E2 Rögzíti a türelmi rendeleten kívül még egyet II. József egyházpolitikai rendeletei közül (pl. az oktató, gyógyító és más közhasznú tevékenységeket végzőkön kívül feloszlatta a szerzetesrendeket, az alsópapságot állami felügyelet alá vonta) <i>vagy</i> rögzíti, hogy az állam egyre inkább beleavatkozott az egyház életébe, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. mindennek a háttérében államegyházi törekvések álltak, a válásra / egyházra a központosított hatalom támaszaiként tekintett, a pápától való függést akarta korlátozni, a pápa megpróbálta lebeszélni terveiről, egyházpolitikai rendeletei a modernizációt szolgálták, két egyházpolitikai / a türelmi rendeletét nem vonta vissza élete végén).	0–3
	E3 Rögzíti II. József jobbágyrendeletének egy rendelkezését (pl. eltörölte az örökös jobbágyságot / a jobbágy elnevezést, biztosította a jobbágyok szabad költözködésének / házasodásának / tanulásának / szakmaválasztásának jogát), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. előzménye volt az erdélyi román jobbágyok felkelése, az adóalap védelmét is célozta a rendelet, a rendelet következtében némileg javultak a jobbágyok életkörülményei / csökkent a földesuruktól való kiszolgáltatottságuk, ezt a rendeletét II. József nem vonta vissza élete végén).	0–3
	E4 Rögzíti, hogy a felvilágosult abszolutizmus elvei és gyakorlata között ellentmondások vannak, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. felvilágosult abszolutizmus változásokat hirdetett, mégis a fennálló viszonyok konzerválására törekedett.)	0–3
	E5 Rögzíti, hogy élete végén II. József – három kivételével – minden rendeletét visszavonta, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a népszerűtlenné váló uralkodó ellen nemesi ellenállás szerveződött, a birodalom más tartományaiban is feszült volt a helyzet, érzékelte a növekvő feszültséget / belátta kudarcát, II. József reformkísérlete ezzel kudarcot vallott).	0–3
	E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival	0–3

	kiegészíti és alátámasztja elemzését.	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		50